

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Tereza Hanusková

Sexismus z pohledu současného feminismu

Olomouc 2023

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Hubálek Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Sexismus z pohledu současného feminismu“ vypracovala samostatně s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

V Olomouci dne

.....

Podpis autora práce

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala především vedoucímu své práce Mgr. Tomáši Hubálkovi Ph.D. za vstřícnou pomoc, cenné rady a připomínky, které mi k práci poskytnul a také za jeho čas a trpělivost. Poděkovat bych chtěla také respondentům, jejichž odpovědi mi pomohly k vypracování praktické části.

Obsah

Úvod.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Základní pojmy	7
1.1 Pohlaví a gender.....	7
1.2 Genderové role a stereotypy.....	8
1.3 Feminismus	10
2 Sexismus	13
2.1 Teorie sexismu	13
2.2 Sexismus a feminismus	17
2.3 Sexismus a čtvrtá vlna feminizmu.....	20
3 Sexismus z pohledu současných feministek	23
3.1 Laura Bates.....	23
3.2 Caroline Criado Perez	27
3.3 Soraya Chemaly	29
4 Sexismus z mužského pohledu	32
PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 Výzkumné šetření	34
5.1 Cíle šetření a výzkumný problém	34
5.2 Výzkumné otázky.....	34
5.3 Metody výzkumu	34
5.4 Charakteristika respondentů.....	35
5.5 Výsledky šetření.....	35
5.6 Výsledky šetření.....	47
Závěr	49
Seznam použité literatury a elektronických zdrojů.....	50
Seznam grafů	55
Seznam příloh	56
Anotace	61

Úvod

Tématem této bakalářské práce je sexismus z pohledu současného feminismu. K tématu mě inspirovala webová stránka Everyday Sexism, obsahující tisíce příspěvků, kde se ženy svěřují se svými zkušenostmi se sexistickým chováním. Zároveň jsem se sama chtěla o této problematice dozvědět více informací. Téměř každý den se ženy setkávají s určitými projevy sexismu. Některé jsou na první pohled rozpoznatelné, jiné už tak jednoznačné nejsou. Určité sexistické chování je dnes vnímáno jako běžná součást života. Feminismus je hnutí, které se zasloužilo o zlepšení postavení žen ve společnosti, a proto jsem se rozhodla věnovat se problematice sexismu právě z jeho pohledu.

Téma sexismu a feminismu lze v rámci Rámcově vzdělávacího programu pro základní školy zařadit do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, konkrétně tedy do Výchovy k občanství. Lze jej realizovat ve vzdělávacím obsahu Člověk ve společnosti. Téma by šlo začlenit do učiva lidská setkání. (MŠMT, 2021a, online) V rámci Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia je toto téma realizovatelné ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost, konkrétně v Občanském a společenskovedním základu ve vzdělávacím obsahu Člověk ve společnosti. Téma by mohlo být zahrnuto v učivu sociální struktura společnosti. (MŠMT, 2021b, online) Téma bakalářské práce může být pro Výchovu k občanství důležité, jelikož problematika sexismu je pro učitele stále tabuizovaná, což vede k obtížím s jeho uchopením v rámci výuky.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se první kapitola věnuje vymezení základních pojmů vztahujícím se k této práci, jako je rozdíl mezi pohlavím a genderem. Je zde popisováno, co jsou to genderové role, genderové stereotypy a v krátkosti je představen feminismus a stručně jsou charakterizovány i jeho vlny. Ve druhé kapitole je vymezeno, co je to sexismus a popsány některé teorie sexismu. Druhá kapitola se zabývá pohledem na sexismus v jednotlivých vlnách feminismu s důrazem na čtvrtou vlnu, která probíhá nyní, a proto je jí věnována samostatná podkapitola. Ve třetí kapitole jsou prostřednictvím vybraných děl současných feministek popsány jejich pohledy na sexismus v dnešní době a také

oblasti, v nichž se podle nich sexismus nejčastěji vyskytuje. Poslední kapitola teoretické části je věnována sexismus z pohledu mužů.

Praktická část bude realizovaná prostřednictvím kvantitativně orientovaného výzkumu, konkrétně tedy formou dotazníku. Dotazník bude vytvořen pro respondenty ve věku 19-26 let a rozeslán prostřednictvím sociálních sítí. Otázky budou zjišťovat pohled mladé generace na negativní diskriminaci a sexistické chování vůči mužům a ženám.

Cílem je zjistit pohled respondentů na negativní diskriminaci a sexistické výroky vůči mužům a ženám.

Veškeré přímé citace v této bakalářské práci pocházející z cizojazyčných zdrojů jsou volným překladem autorky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní pojmy

1.1 Pohlaví a gender

Pohlaví a gender jsou dva rozdílné pojmy, které je potřebné pro tuto práci rozlišit. Pohlaví je termín určující biologickou příslušnost člověka. Odkazuje tedy na biologické aspekty toho, zda je člověk žena nebo muž. (Renzetti, 2003, s. 20) Užívá se v případě, kdy hovoříme o anatomických a reprodukčních rozdílech mezi muži a ženami. (Kretchmar, 2011, s. 42, online) Jestli je daná osoba muž nebo žena poznáme podle chromozomů, hormonů, primárních a následně sekundárních pohlavních znaků. Z genetického pohledu je mužské nebo ženské pohlaví dáno podle získané kombinace chromozomů XX (žena) nebo XY (muž) během početí. (Oakley, 2000, s. 23) Samotné embryo se začíná diferenciovat až po sedmém týdnu těhotenství. Kromě chromozomů se podílí na diferenciaci také hormony, mužský testosteron a ženský estrogen, vylučované pohlavními žlázami. Tyto hormony jsou poté odpovědné za vývoje pohlavních orgánů. (Renzetti, 2003, s. 62–63) Základní funkcí pohlavních hormonů je zajistit, aby se tělo vyvinulo v souladu s chromozomálně určeným pohlavím a stalo se tak schopné reprodukce. (Oakley, 2000, s. 28) Pohlaví lze dále rozlišit podle primárních nebo sekundárních pohlavních znaků. Mezi primární pohlavní znaky se řadí mužské a ženské pohlavní orgány. Jako sekundární pohlavní znaky se označují rozdíly mezi pohlavími objevující se v pubertě (např. růst prsou, rozšíření boků, prohloubení hlasu nebo růst vousů). (Wienclaw, 2011, s. 34, online)

Jandourek (2012, online) popisuje gender jako „*soubor charakteristik rozlišující mezi mužskými a ženskými vlastnostmi.*“ „*Gender tak označuje psychologické, sociální, kulturní a behaviorální charakteristiky spojené s tím, zda je člověk žena nebo muž.*“ (Wienclaw, 2011, s. 33, online) Rozdíl mezi pohlavím a genderem tedy spočívá v tom, že s určitým pohlavím se rodíme, kdežto gender, jakožto způsob chování, si osvojujeme až během života. (Jandourek, 2012, online) Ačkoli osvojování genderu probíhá celý život, nejintenzivnější je v dětství, kdy kolem dvou a půl roku začnou děti sami sebe označovat jako dívku nebo chlapce. Ve třech a půl letech si uvědomují

neměnnost genderu a mezi třetím a čtvrtým rokem si začnou osvojovat tradiční chlapecké a dívčí chování. Kolem sedmi let si dítě plně uvědomuje, že bytí mužem nebo ženou je trvalé a nelze změnit. (Lippa, 2009, s. 264-266)

1.2 Genderové role a stereotypy

Způsob, jakým se muži a ženy chovají je ovlivňováno jejich genderovými rolemi. Obecný pojem role ve společnosti představuje předepsaná pravidla, jak se má jedinec chovat. (Hnilica, 2010, s. 15) Genderové role pak můžeme chápat jako „*normy chování a postoje v dané kultuře připisované lidem na základě jejich pohlaví*“. (Griffin, 2017, online) Tyto normy chování jsou kulturně podmíněné a mohou se v průběhu času v dané kultuře různě vyvíjet a měnit. (Wienclaw, 2011, s. 34, online) V naší společnosti jsou mužům a ženám přisuzovány charakteristické vlastnosti, které se často vzájemně doplňují. Určují naše očekávání a chování vůči jednotlivým pohlavím v konkrétních situacích. (Kasten, 2006, s. 23-24) V rámci osvojování genderových rolí má velký vliv socializace jakožto proces, během kterého se jedinec zjišťuje, jaké chování společnost považuje za vhodné a jaké ne. Jedinec si tak osvojuje chování odpovídající potřebám společnosti. (Wienclaw, 2011, s. 35, online) Mezi hlavní činitele zprostředkující představy o genderové identitě patří rodiče, vrstevníci a média. Rodiče přisuzují svému dítěti genderovou roli hned po jeho narození, kdy je potomek podle pohlaví zabalen do růžové nebo modré zavinovačky. V dětství jsou dětem nabízeny genderově rozdílné hračky. Rodiče u dívek podporují hru s panenkami a předměty týkající se práce v domácnosti, kdežto u chlapců upřednostňují dopravní nebo konstruktérské hračky, jako jsou autíčka a stavebnice. Dívky bývají častěji kontrolovány, naopak u chlapců je rozvíjena nezávislost. U obou pohlaví jsou podporovány rozdílné emoce. Děvčata nemají projevovat agresii a hněv a chlapci jsou zase učeni potlačovat emoce jako je strach nebo emocionální výrazy jako je pláč. Na osvojování typického chování mají vliv také vrstevníci. V mladším věku je pro děti typická segregovaná hra prohlubující rozdíly mezi chlapci a děvčaty. Výrazným zdrojem učení o genderu jsou rovněž masmédiá, kam řadíme například filmy, seriály nebo reklamy. Ženy jsou často v televizi vyobrazeny jako hospodyně v domácnosti nebo jako sekretářky a pečovatelky, kdežto muži mají mnohem rozmanitější role. Ženy

se častěji objevují v reklamách týkajících se užívání domácích produktů nebo výrobků na přípravu jídla. Muži na druhou stranu předvádějí výrobky jako jsou auta nebo venkovní nářadí. (Lippa, 2009, s. 225-243)

Renzetti (2003, s. 20) definuje stereotyp jako „*zjednodušený souhrnný popis určité společenské skupiny*“. Tento popis pak může mít pozitivní nebo negativní charakter. (Renzetti, 2003, s. 20) Pomocí stereotypů si lidé zjednodušují vnímání ostatních. Důsledkem tohoto zjednodušování může být přeceňování rozdílů mezi určitými skupinami a zanedbávání odlišností v rámci jednotlivých skupin. (Lippa, 2009, s. 162) Genderové stereotypy se nezakládají se na vlastnostech nebo schopnostech jednotlivce, ale na příliš zobecněném vnímání jednoho nebo druhého pohlaví. Příkladem takových genderových stereotypů může být přisuzování ženám, aby zůstaly doma, staraly se o domácnost a vychovávaly děti, zatímco muži by měli chodit do práce a vydělávat peníze. (Wienclaw, 2011, s. 16, online)

Genderové role a stereotypy spolu souvisí. V obou případech jsou lidem přisuzovány určité znaky charakteristické pro danou sociální kategorii. Rozdíl je však v tom, že v případě rolí jsou jednotlivé vlastnosti předepisovány (muž by měl být odvážný), kdežto stereotypy dané vlastnosti popisují (žena je citlivá). (Hnilica, 2010 s. 15) Během osvojování genderu a genderových rolí se jedinci učí přijímat také genderové stereotypy. Stejně jako v případě rolí, i na osvojování stereotypů mají vliv tradiční názory rodičů, vrstevníků a také vzorové postavy v médiích. Mezi typicky stereotypní vlastnosti žen můžeme zařadit bezmocnost, nerozhodnost, nesamostatnost, náladovost, něžnost ohleduplnost nebo soucitnost a závislost na pomoci ostatních. Jako typicky mužské vlastnosti můžeme označit tendence k agresivitě, bojovnost, ctižádostivost, racionalitu, vůdcovství, zodpovědnost a vyrovnanost. Genderové stereotypy jedincům usnadňují nebo také stěžují přístup k povoláním, zařízením a skupinám daným společností. (Kasten, 2006, s. 24-25)

Stereotypy mohou být v úzkém vztahu s diskriminací. Ta je Hnilicou (2010, s. 18) popisována jako „*nerovné chování vůči jednotlivcům na základě jejich příslušnosti k určité sociální kategorii, případně může jít o znevýhodňování celé sociální kategorie*“. Může se projevat v zamezování přístupu ke vzdělání, k pracovním příležitostem, ke zdrojům nebo statusům. V rámci diskriminačního

chování vůči dané osobě nebo skupině se lze setkat s projevy od agrese (týrání nebo sexuální obtěžování), přes distancování, odmítání pomoci až po pocit nervozity během jejich kontaktu. (Hnilica, 2010, s. 18)

1.3 Feminismus

Jandourek (2012, online) definuje feminismus jako „*sociální hnutí, které usiluje o rovná práva pro ženy*“. Pojem v sobě zahrnuje širokou škálu společenských a politických hnutí, postojů a teorií zaměřující se na postavení a práva žen. (Griffin, 2017, online) Důležité je však poznamenat, že ačkoli je feminismus často vnímán jako globální hnutí, v různých kulturách může nabývat různé podoby. (Turner, 2006, s. 199, online) Další definice uvádí Wienclaw (2011, s. 97, online), která popisuje feminismus jako „*ideologii, která je proti genderové stratifikaci a mužské dominanci*“. Toto ženské hnutí se tedy věnuje genderové nerovnosti projevující se v různých oblastech života. Mezi témata, jimiž se feminismus dnes zabývá spadá například problematika ženské chudoby, zranitelnost způsobená manželstvím a mateřstvím, vyloučení žen z lépe placených a bezpečnějších zaměstnání nebo nedostatečná kontrola nad svým tělem (znásilnění, sexuální zneužívání). (Delap, 2022, s. 11-12)

Feminismus lze chápat jako soubor vzájemně se překrývajících komplexních činů, otázek a různých požadavků. Jelikož se témata, kterými se feminismus zabývá v průběhu času měnila můžeme jeho historický vývoj rozdělit do jednotlivých „vln“. Britská historička Delap ve své knize *Feminismy* popisuje v rámci historického vývoje čtyři vlny, které budou nyní v krátkosti představeny. (Delap, 2022, s. 12)

Každé feministické vlně vždy předcházela určitá událost, prohlášení nebo společenský problém, který se pro dané období stal stěžejní a přesvědčil ostatní, aby se k hnutí přidali. První vlna se datuje od konce 18. století až do roku 1930. Utvářela se na základě nespokojenosti s nesvobodným a nesvéprávným postavením ženy ve společnosti, které byly odepírány základní práva jako právo volit, právo na majetek a právo na vzdělání. Právě volební právo se stalo ústředním tématem tohoto období. (Havelková, 2004, s. 169-170) Ženám bojujícím za volební právo se ve Velké Británii říkalo sufražetky. Mezi jejich aktivity patřilo svolávání shromáždění, tvorba

a roznášení letáků a lobbování v parlamentu. Existují však i případy, kdy ze strany sufražetek docházelo i k civilní neposlušnosti. (Sokačová, 2004, s. 186) Jak už dnes víme, hlavní cíle první vlny byly splněny. Ženy získaly právo na vzdělání i majetek a po 1. světové válce jim bylo ve většině evropských států přiznáno také volební právo. (Havelková, 2004, s. 175)

Pro druhou vlnu se stalo impulzem vydání knihy Betty Friedanové *The feminine Mystique* (1963), která se díky svému širokému dosahu stala revoluční. Prostřednictvím knihy poukazuje Friedanová převážně na systémový sexismus (Grady, 2018, online) Feminismus druhé vlny lze zasadit do doby od počátku 60. let až do 80. let 20. století. Hlavní tématem se stalo odbourávání genderových stereotypů. (Munro 2013, online) Aktivistky požadovaly rovné odměňování, rovné vzdělání a příležitosti, zařazení znásilnění v manželství do právního systému, finanční a právní nezávislost nebo právo na bezplatnou antikoncepci a potrat na požádání. I tato vlna se dočkala svých úspěchů. Došlo k významným právním změnám v oblasti rovného odměňování a diskriminace na základě pohlaví. (Cochrane, 2013, online)

Definovat první a druhou vlnu není obtížné, protože si tyto vlny stanovily jasné cíle a měly koncepci, které se držely. Vymezit třetí vlnu už je mnohem obtížnější. Počátkem 90. let 20. století začala vzrůstat účast mladých žen na feministickém hnutí, a to v závislosti na události, v níž byl obviněn soudce Nejvyššího soudu Clarence Thomas ze sexuálního obtěžování. Byl však zproštěn obvinění, což vyvolalo velkou reakci u mnoha mladých feministek. (Kasten, 2006, s. 55-56) V reakci na událost, kdy se i přes jasná obvinění stal Clarence Thomas soudcem, napsala Rebecca Walkerová článek v časopise *Ms*, který ukončila frází „jsem třetí vlna“. (Grady, 2018, online) Snahou třetí vlny bylo rozšířit feministické cíle tak, aby byla poskytována rovná práva všem lidem bez ohledu na jejich ekonomický a vzdělanostní status, náboženství, rasu, schopnosti, sexuální preference nebo fyzický vzhled. (Jandourek, 2012, online) Do tohoto období spadá rovněž boj proti sexuálnímu obtěžování na pracovišti a snaha o zvýšení počtu žen v mocenských pozicích. Ačkoliv by se daly vyzorovat určité společné znaky, třetí vlna se liší od prvních dvou tím, že se nesnažila vytvořit ucelené a jednotné hnutí. (Grady, 2018, online) Klade důraz na osobní příběhy a vyhýbá se jakýmkoli snahám o sjednocení. Nesnaží se tedy přijít s jednotnou vizí, se kterou by měly souhlasit všechny ženy. (Synder, 2008, online)

Příchod čtvrté vlny se datuje na počátek 21. století. Jako významný mezník mezi třetí a čtvrtou vlnou se uvádí přechod do digitálního prostoru. Ten se stal stěžejním místem novodobého aktivismu, který umožňuje šířit feministické otázky napříč světem prostřednictvím různých projektů, sociálních sítí, blogů, kampaní a dalších hlasů internetu. Čtvrtá vlna bojuje v internetovém prostředí proti různým projevům sexismu a misogynii. Navazuje na předchozí vlny a snaží se zvyšovat povědomí o jejich tématech. Pro čtvrtou vlnu je tedy stěžejní sdílení osobních příběhů, které vyvolávají reakce a vedou je ke změnám. (Cochrane, 2013, online)

2 Sexismus

Sexismus je jev, se kterým se lidé setkávají v každodenním životě. Pod sexistickým chováním si lze představit například schvalování tradičních stereotypů, upřednostňování genderových rolí, nechtěná sexuální pozornost nebo nepřátelské komentáře vůči ženám. (Swim a kol., 2001, online). Jako sexistické chování také můžeme označit různé zkušenosti v restauracích, na společenských setkáních či v domácnostech. Mohou se ho dopouštět přátelé nebo rodinní příslušníci či neznámí lidé, které běžně potkáváme v ulicích. (Ramasubramanian, 2003, online)

Jako první je důležité napsat, co tento termín znamená, tedy jak je definován. Jandourek (2012, online) ve svém Sociologickém slovníku definuje sexismus jako „*diskriminaci vůči osobám určitého pohlaví*.“ Svou definici pak rozvádí dál, když tvrdí, že je termín používán jako označení pro „*chování zaměřené vůči ženám nebo jako nekritické vyzdvihování mužské role*.“ Další definici uvádí Benatar (2016, s. 15), který popisuje sexismus jako „*nespravedlivou diskriminaci osoby na základě jejího pohlaví*.“ Benokratis (1997, s. 2) přichází se svou definicí, podle které znamená sexismus „*diskriminaci na základě pohlaví*.“ Obvykle se podle ní jedná o ekonomické využívání a společenskou nadvládu, které je mířeno ze strany mužů proti ženám. Ačkoliv říká, že se tato problematika týká převážně žen, sexistické chování mohou rovněž zažívat i muži. (Benokratis, 1997, s. 2)

Podle výše vypsanych definic, lze usoudit, že neexistuje jedna přesná definice, která by popsala, co to sexismus znamená. Ať už je pojem definován různě, důležité je, že se jedná o hluboce zakořeněný problém vyskytující se jak ve všech společenských strukturách, pravidlech, politice, tak i v běžném každodenním životě. (Benokratis, 1997, s. 6)

2.1 Teorie sexismu

Existuje několik teorií, jak sexismus dělit. Jedno z možného rozlišení je na sexismus tradiční a moderní. Tradiční sexismus je postavený na dodržování sociálních rolí, které by měly ženy a muži zastávat. Mužům jsou tak přiřazovány role intelektuální a vůdčí, kdežto ženy jsou vnímány jako hospodyně a pečovatelky. Jelikož

tato forma sexismu otevřeně prosazuje konzervativní genderové role, slouží chování k ospravedlnění nerovného zacházení jak s ženami, tak i s muži. Na druhou stranu moderní sexismus nesouhlasí s existencí diskriminace žen, zároveň také odmítá ekonomickou a politickou podporu, kterou ženy požadují. (Hnilica 2010, s. 188)

Další teorii uvádí Benokratis (1997, s. 7-11), která na základě znaků jako jsou viditelnost, záměr a prostředky, dělí sexismus na tři typy, a to zjevný, jemný a skrytý. Zjevný sexismus se vyznačuje nerovným chováním a jednáním, které je úmyslné a viditelné. Do tohoto typu spadá sexuální obtěžování, sexistický jazyk, sexistický humor, fyzické násilí (znásilnění nebo týrání) a další projevy nerovného zacházení vyskytující se v rodině, vzdělání, zaměstnání, politice, právu, náboženství a dalších oblastech. Pro jemný sexismus je typický takový způsob diskriminace, který je méně zjevný a viditelný. Ženy mohou mít problém jemný sexismus rozpoznat, protože je chování společností často vnímáno jako „přijatelné“ a „přirozené“. Špatně viditelný je rovněž i motiv jednání, jelikož může být ze strany mužů považován jako nevinný ale také jako manipulativní, úmyslný nebo neúmyslný či dobře míněný nebo použitý s cílem ublížit. Rozpoznat tento typ je složité také proto, že chování, které ženám může přijít diskriminující, nemusí být vnímáno ostatními muži nebo ženami stejně. (Benokratis, 1997, s. 11)

Jemný sexismus Benokratis (1997, s. 14-15) dále člení na 9 konkrétnějších typů. První popisuje blahosklonné rytířství projevující se jako povrchní zdvořilostní chování, které na první pohled může působit jako snaha chránit ženy. Z dlouhodobého hlediska jsou však ženy ve svém výkonu znevýhodňovány. Příkladem může být ochrana ženy před kritikou na pracovišti. Zaměstnavatel v tomto případě jinak komunikuje s mužem, ke kterému je upřímnější a jasnější a jinak s ženou, v jejímž případě je mírnější. (Benokratis, 1997, s.14-15)

Dalším typem je podpůrné zastrašování, které nastává ve chvíli, kdy ženy dostávají smíšené signály o svých schopnostech, inteligenci nebo úspěších. Ženy jsou podporovány k dosažení obecného úspěchu, jejich skutečné výkony, které neodrážejí mužské zájmy, však odměňovány nejsou. Zároveň jim jsou kladeny překážky omezující jejich růst. (Benokratis, 1997, s.15-16)

Sexistické chování jeví se na první pohled jako neškodné a zábavné, ale které zároveň vyvolává rozpaky nebo ponížení je označováno jako přátelské obtěžování. Spadají zde různé vtipy (například o hloupých blondýnách, o špatných řidičkách, o tchýni) nebo drobné sexuální poznámky a narážky. V případě, že se ženy daným vtipům s okolím nesmějí, jsou osočovány z nedostatku smyslu pro humor. Pokud se pokusí ohradit, ostatní jejich chování bagatelizují. (Benokratis, 1997, s. 16-17)

Dalším typem jemného sexismu je subjektivní objektivizace označující formu diskriminace, prostřednictvím které je s ženami zacházeno buďto jako s dětmi nebo jako se sexuálními objekty. Mezi projevy chování se řadí zakazování vídat se s přáteli, vyhrožování různými tresty nebo dokonce i výpraskem či omezováním pohybu. K subjektivní objektivizaci patří také neustálé zobrazování sexuálních částí ženských těl v reklamách a mediálních materiálech. Společnost tímto způsobem dovolila hodnotit fyzické aspekty ženského těla, které jsou brány jako důležitější než samostatná osobnost dané ženy. Příkladem tohoto chování mohou být různé dehumanizující výrazy „jsem na prsa“ nebo „jsem na zadek“. (Benokratis, 1997, s. 17–18)

Oslivá devalvace je příklad sexistického chování, během něhož dochází k snižování hodnoty žen prostřednictvím vřelých pojmenování. Příkladem může být situace, ve které dochází ke kladnému hodnocení práce dané osoby, které je však formulováno silně stereotypně a nevztahuje se k jeho práci jako takové (výkon učitelky je maminkovský, má okouzlující přístup k výuce). (Benokratis, 1997, s. 19-20)

Jako další typ jemného sexismu je zmiňován osvobozený sexismus. Tato forma diskriminace na základě pohlaví se na první pohled jeví tak, že je s muži a ženami zacházeno rovnocenně, ve skutečnosti je ale mužům přiřazována větší míra svobody a ženám je udělováno víc práce. Tento sexismus se projevuje převážně v rozdělení pracovních povinností. Ačkoliv má žena oficiálně pouze jedno profesní zaměstnání, po příchodu domů musí zastávat i většinu domácích prací a pokrývá tak i místo hospodyně. (Benokratis, 1997, s. 20)

Benevolentní vykořisťování slouží ke zneužívání ostatních pod záminkou, že je to pro ně dobré nebo že je jejich chování důležité pro chod dané organizace. Tento způsob sexistického chování může být užíván v situaci, kdy jsou ženy učeny

k poslušnosti vůči mužům nacházejících se ve vedoucích pozicích, protože by se jim jejich loajalita mohla v budoucnu vyplatit. (Benokratis, 1997, s. 20-21)

Předposledním typem je taktní dominance zaměřující se na fakt, že mužské dominantní postavení je hluboce vžito v celé naší společnosti, ať už se jedná o jazyk, zákony nebo zvyky. Společnost je tedy zvyklá, že důležité pozice zastávají výhradně muži, což má za následek nízkou míru výskytu žen v politice nebo v médiích. (Benokratis, 1997, s. 21-22)

Kolegiální vyloučení je poslední typ jemného sexismu zaměřující se na psychickou, sociální a profesní izolaci žen, které se v důsledku tohoto chování cítí vyloučené a neschopné podílet se na chodu společnosti. Příkladem může být nezapojování žen do diskuzí, nezahrnování žen do učebnic nebo jejich vyloučení z akademických aktivit. (Benokratis, 1997, s. 23)

Třetím typem diskriminace na základě pohlaví je skrytý sexismus, který je označován jako často skryté nerovné zacházení s ženami. Má jasný záměr s cílem dané osobě ublížit. Jedná se o způsob chování, kdy se muž pokouší vědomě poškodit ženu a zajistí tak její neúspěch, a to především ve vzdělání a zaměstnání. Mezi dvě nejčastěji používané varianty tohoto chování se řadí manipulace a sabotáž. Obě jsou užívány s cílem udržet ženy „na jejich místě“. (Benokratis 1997, s. 12)

Glick a Fiske (1996, s. 491-492, online) přišli s teorií ambivalentního sexismu. Tato teorie je založena na chápání sexismu jako vícerozměrném konstrukt, který v sobě obsahuje jak nepřátelské, tak pozitivní postoje. Pozitivní postoje jsou postaveny na vzájemné závislosti muže a ženy, konkrétně se to týká například sexuální reprodukce, kdy jsou ženy v roli manželky nebo matky. Z toho tedy vyplývá, že jsou ženy pro muže nezbytné, a proto je nemohou vnímat ryze nepřátelsky. Ačkoli si muži mohou přát vyloučení žen z určitých oblastí, nechtějí je zcela vyloučit ze svého života. (Glick, 1996, online) Sřetává se zde tedy nepřátelský a benevolentní sexismus. Snahou nepřátelského sexismu je obhájit si mužskou moc a prosazovat tradiční genderové role. Na druhou stranu benevolentní sexismus uznává závislost mužů na ženách a snaží se prosazovat jemnější ospravedlnění mužské dominance. Benevolentní sexisté tak mohou vyvolávat pozitivní dojem, jelikož jejich chování může být vnímáno jako snaha ženy chránit. Přesto je benevolentní sexismus

považován za negativní jev. I když se mužské chování může zdát jako prosociální, základy tohoto chování jsou stále postaveny na tradičních stereotypech a mužské převaze. (Glick, 1997, s. 121, online)

Nepřátelský a benevolentní sexismus se vyznačují snahou o udržení tradičních genderových rolích a o zachování patriarchálních sociálních struktur. Zároveň se obě formy skládají ze tří dílčích složek obsahující jak nepřátelský, tak benevolentní aspekt: moc, genderové odlišování a sexualita. (Glick, 1997, s. 121, online)

Moc je v tomto případě odůvodňována prostřednictvím ideologie paternalismu. Jak již bylo zmíněno, všechny složky obsahují oba aspekty. Ochranný paternalismus je postavený na myšlence, že by muži měli být díky své větší autoritě a fyzické síle ochránci a živiteli žen. Na druhé straně pak stojí dominantní paternalismus vyznávající názor, že by ženy měly být ovládány muži. (Glick, 1997, s. 121-122, online)

Dodržování genderových odlišností pomáhá udržovat moc mužů, kteří jsou bráni jako vhodní vykonavatelé pracovních rolí s vysokým statusem, kdežto ženy jsou vhodné pro role v domácnosti a práce s nižším postavením. Nepřátelskou formu tvoří konkurenční genderová odlišnost, která popisuje stav, kdy muži pomocí negativních stereotypů o ženách získávají přesvědčení, že jsou lepší než jejich protějšky. Doplňující genderová odlišnost je benevolentním pohledem na ženy postavený na názoru, že pozitivní vlastnosti žen kompenzují to, co mužům stereotypně chybí, tedy že žena muže doplňuje. (Glick, 1997, s. 122, online)

Sexuální touhy a obavy mužů ve vztahu k ženám je poslední složka ambivalentních sexistických postojů. Na nepřátelské straně stojí heterosexuální nepřátelství vyznačující tendencí vnímat ženy pouze jako objekty sexuální touhy a také strachem, že ženy využívají svou sexuální přitažlivost, aby nad muži získaly moc. Na benevolentní straně naproti tomu stojí intimní heterosexualita, která považuje ženy jako nezbytnost k tomu, aby byl muž „úplný“. (Glick, 1997, s. 122, online)

2.2 Sexismus a feminismus

Pro vystižení vztahu mezi sexismem a feminismem se nabízí definice Hooks (2014, s. 1) „*feminismus je hnutí za ukončení sexismu, sexistického vykořisťování*

a útlaku. Definice poukazuje na existenci sexismu, jako hlavního problém feminizmu. Nutné je dodat, že původci sexistického myšlení a jednání mohou být jak muži, tak ženy nebo dokonce i děti. Rozdíl je ovšem v tom, že muži mají ze sexistického chování větší výhody, protože je ve společnosti nastaven patriarchát, a proto je méně pravděpodobné, že budou chtít problematiku sexismu řešit. „*Aby člověk porozuměl feminizmu, musí nutně porozumět sexismu*“ (Hooks, 2014, s. 1-7) Druhá definice, která je pro vyjádření vztahu sexismu a feminizmu příhodná. Popisuje, v jakém vztahu se feminismus a sexismus nachází.

V kapitole feminismus byl nastíněn stručný vývoj tohoto hnutí nezbytný z hlediska uvědomění si témat důležitých pro jednotlivé vlny, se kterými vystoupily aktivistky právě proti sexismu (Cochrane, 2013, online) Jelikož budou v práci popisovány pohledy současných feministek na tuto problematiku, je vhodné popsat, jak bylo téma sexismu během jednotlivých vln vnímáno nejen samotným hnutím, ale i několika jeho představitelkami.

Ačkoli se s termínem sexismus jako takovým v první vlně nelze setkat, je možné spatřovat jeho projevy ve všech případech, kdy byly ženy diskriminovány na základě svého pohlaví. Tato diskriminace se projevovala především jejich vnímáním jako slabšího pohlaví, které nemělo stejná základní práva jako muži, ať už šlo o volební právo, právo rozhodovat o svém těle nebo právo vlastnit majetek. Ženy a muži byli vnímáni jako dvě odlišné bytosti. Zatímco muži byli považováni za autonomní rozumně smýšlející osoby, na ženy bylo nahlíženo jako na nesvéprávné. Byly jim jasně vymezeny role, které měly poslušně plnit a podřizovat se svému okolí. Jejich hlavní náplní života byla péče o domácnost a vzorná reprezentace svého muže. Ženy byly považovány za méně inteligentní a neschopné se o sebe postarat (Havelková, 2004, s. 171-72)

Významná francouzská filozofka a feministka Simone de Beauvoir a její dílo Druhé pohlaví (1949) se nachází na pomezí mezi první a druhou vlnou. Na počátku své knihy popisuje společenské postavení žen. „*Lidství je něco mužského a muž definuje ženu nikoli samu o sobě, nýbrž v poměru k sobě, nepovažuje ji za autonomní bytost*“ (Beauvoir, 1966, s. 10) Žena už je na počátku znevýhodněna jenom tím, že není muž. „*On je subjekt, on je Absolutna: ona je to Druhé.*“ (Beauvoir, 1966, s. 10)

Rozpracovává zde myšlenku, že ženy přijaly svou druhost, vnímají se jako „ty druhé“, a i proto je s nimi takto zacházeno. Samotné jádro problému je tedy nutné spatřovat nejen u mužů, ale i u žen. (Havelková, 2004, s. 176)

Během druhé feministické vlny ženy zjistily, že ačkoli získaly určitá práva, pouze odstraněním legislativních překážek rovnosti nedocílí. Jejich aktivita se tedy obrátila na oblast kultury zahrnující například jazyk, instituce či tradice, v nichž spatřovaly původ diskriminace. (Havelková, 2014, s. 177-178) Jak již bylo zmíněno, významnou knihou se pro toto období stala *The Feminine Mystique* (1963). Friedanová zde přichází s myšlenkou, že možnosti žen v životě jsou velice omezené. Ústředním tématem hnutí se stala změna způsobů, jak je ve společnosti na ženy nahlíženo. Vyhraňovaly se proti názoru, že je životním posláním ženy být hospodyní a dekorací svého manžela. Nejen pro období druhé vlny, ale pro celé hnutí se stala důležitá fráze „osobní je politické“. Tou se aktivistky poukazují na dopady sexismu vyskytující se ve všech oblastech života. (Grady 2018, online)

Samotný pojem sexismus se začal objevovat v západních zemích až v 70. letech 20. století. (Turner, 2006, s. 547, online) Použila jej například radikální feministická spisovatelka Andrea Dworkin, která ve své knize *Woman Hating* (1974) používá samotný termín sexismus pro popis mužské dominance. (Dworkin, 1991, s. 17) Celá její kniha je psána s cílem analyzovat sexismus. Popisuje zde tehdejší postavení žen a udává příklady, kdy dochází k ženské diskriminaci: *„Začaly jsme chápat mimořádné násilí, které na nás bylo a je páčáno, jak je naše mysl ovlivňována sexistickou výchovou, jak jsou naše těla znásilňována utlačovatelskými imperativy, jak proti nám funguje policie v případech znásilnění a napadení, jak nás nukleární rodina uvězňuje v rolích a formách, které jsou pro nás ponižující.“* (Dworkin, 1991, s. 20) Dále tvrdí, že se ženy jako utlačovaná skupina musí zapojit do ekonomického procesu, získat kontrolu nad vlastním životem a tělem. Veškeré ženské chování označila jako *„naučené chování, které fungovalo pro přežití v sexistickém světě“*. (Dworkin, 1991, s. 20-21)

Během druhé vlny vznikl rovněž jeden důležitý pojem, a to „kultura znásilnění“. Jedná se o myšlenku, že je znásilnění společností vnímáno nejen jako běžná zkušenost, ale také je normalizováno a tolerováno. Spadá zde například názor, že si oběť za své

znásilnění či sexuální obtěžování může sama, a to tím, že se špatně oblékla nebo si jakýmkoli jiným způsobem „si o to říkala“. (Cocharne, 2013, online)

Třetí vlna se snaží, aby byl feminismus více rasově rozmanitější, inkluzivnější a vstřícnější v rámci okrajových skupin. (Snyder, 2008, online) Klade důraz na multikulturalismus a poukazuje na problémy plynoucí nejen se sexismu, ale i rasismu, třídní nerovnosti nebo homofobie. (Renzetti, 2003, s. 55-56) Mezi výrazné představitelky této vlny patří Bell Hooks a její knihy *Aint I woman* (1981) nebo *Feminism is for everybody* (2000). V druhé jmenované se věnuje sexismu. Hooks (2014, s. 29) uvádí právě patriarchát jako důvod, proč se sexismus ve společnosti stále vyskytuje. Vyjadřuje se k tématům jako reprodukční práva, rovné mzdy a násilí. K reprodukčním právům projevuje jasné stanovisko. „*Pokud ženy nebudou mít právo rozhodovat o tom, co se stane s naším tělem, riskujeme, že se vzdáme práv ve všech ostatních oblastech našeho života.*“ (Hooks, 2014, s. 29) Odmítá jakékoli sexistické myšlenky, že jediná hodnota žen spočívá v jejich vzhledu. Varuje před šířícími se představami o ženské kráse zahrnující štíhlý pas a blond vlasy objevující se ve filmech, televizích a ve veřejných reklamách. Velice důležitým tématem této doby se stal požadavek na stejnou mzdu za stejnou práci. Pokud se měly ženy ekonomicky osvobodit, bylo nutné, aby nebyla jejich práce finančně podhodnocována. Věnuje se také násilí, které označuje jako přímý důsledek sexismu. Muži jsou společností podporováni, že je domov místo, kde mají mít absolutní autoritu a respekt. Se zvyšujícím počtem žen v zaměstnání mají někteří muži pocit, že násilí je jediný způsob, jak si udržet svou dominanci. „*Dokud se neodnaučíme sexistickému myšlení, které jim říká, že mají právo vládnout ženám jakýmkoliv prostředky, bude násilí mužů na ženách nadále normou.*“ (Hooks, 2014, s. 65)

2.3 Sexismus a čtvrtá vlna feminismu

V předchozí kapitole bylo stručně nastíněno, jak se projevovalo vnímání a boj proti sexismu v jednotlivých vlnách. Jelikož se tato práce věnuje problematice sexismu z pohledu současných feministek, je tato podkapitola věnována konkrétně čtvrté vlně feminismu, která probíhá nyní.

Od prvního desetiletí 21. století začala stoupat nová vlna feministického aktivismu, která se pomalu prostřednictvím aktivistů, novinářů a později i akademiků označovala za čtvrtou vlnu. (Chamberlain, 2017, s. 2-3, online) Britská novinářka Kira Cochrane ve své knize *All the Rebel Women* (2013, online) datuje příchod čtvrté vlny feminismu v Británii do poloviny roku 2013. Sexismus byl v této době vnímán jako vyřešený problém. Díky této představě byly jakékoli snahy poukázat na stále existující sexistické chování odmítány. Pokud se někdo proti sexistickému chování ohradil nebo na něj poukázal, bylo mu řečeno, že si příliš stěžuje, je upjatý, neumí přijímat komplimenty nebo postrádá smysl pro humor. Už v 70. letech se ženy scházely, aby mezi sebou mohly sdílet své zkušenosti s různými typy sexismu. Příchod internetu dal snaze zvyšovat povědomí o tomto chování větší prostor, protože se do diskuse mohlo zapojit mnohem více žen najednou. Právě díky možnosti okamžitě jednat a sdílet anonymně své příběhy, se stal internet jedním z hlavních znaků čtvrté vlny feminismu. (Cochrane, 2013, online)

Čtvrtá vlna se vyznačuje čtyřmi základními tendencemi. První je spojování jednotlivých feministických vln, a to tak, že přijímá důraz na individualitu a jednotlivé příběhy třetí vlny, kterou se snaží vložit do politické, ekonomického a sociálního programu druhé vlny. (Parry, 2018, s. 8, online) Vyznačuje se také využíváním technologií (ty propůjčují prostřednictvím různých aplikací jako Snapchat, Instagram, Twitter lidem hlas, aby se mohli vyjádřit k různým feministickým projektům), propojováním prostřednictvím globalizace (příběhy, které dříve mohly být místně specifické, se díky sdílení a množství odezvy stávají mezinárodní) a rychlou a vícehlasnou reakcí na sexuální násilí prostřednictvím sociálních médií (díky sdílení příběhů se sexistickým chováním získávají ženy pocit veřejné podpory). Čtvrtá vlna feminismu je rovněž zajímavá tím, že je utvářena nejen společenským, ekonomickým a politickým kontextem dané doby, ale také samotnými aktivisty, kteří v ní působí. Tyto osobnosti nejsou brány jako mluvčí feminismu, ale jejich práce je stěžejní pro šíření témat, kterými se hnutí zabývá. (Chamberlain, 2017, s. 5-12, online) Jako významné aktivistky této vlny uvádí Cocharne (2013, online) Lauru Bates, Sorayu Chemaly nebo Caroline Criado Perez.

Nyní budou v rámci čtvrté vlny představeny projekty, které se s ní pojí a bojují proti sexismu. Příkladem využívání feministické mobilizace a technologie je kampaň

„Hollaback!“ umožňující sdílení každodenního sexismu. Příběhy jsou na webové stránce propojeny s místem, kde k incidentům došlo, a vniká tak vizuální mapa. Cílem tohoto projektu je tedy kromě sdílení zkušeností také upozornit na místa, kde k situacím může dojít. Příkladem mnohohlasné a rychlé reakce je hnutí SlutWalk, jehož účelem bylo upozornit na každodenní formu sexistického chování a kultury znásilnění. Hnutí vzniklo jako reakce na osobní incident, kdy se policista během své přednášky na jedné vysoké škole v Kanadě vyjádřil, že ženy si za znásilnění mohou samy například tím, jak se oblékají. Některé studenty tento výrok pobouřil a svolali pochod před torontským policejním ředitelstvím a vyzvali ostatní, aby si oblékli, co chtějí. Pochod získal mezinárodní pozornost a časem se z něj stala nadnárodní záležitost. (Parry, 2018, s. 9, online) SlutWalk se především snaží upozornit na fakt, že neexistuje žádný vztah mezi sexuální útokem a tím, jak v danou chvíli oběť vypadala nebo jak se chovala. Neexistuje typ oblékání vyzývající k sexuálnímu útoku. V reakci na snahy žen mluvit o jejich zkušenostech založila Laura Bates projekt s názvem Everyday sexism. Platformu, kde mohl kdokoli napsat svou zkušenost s různými typy sexismu. Projekt Everyday sexism byl založen v roce 2012 zprvu jako twitterový účet. Později byla vytvořena také webová stránka. Jeden z důvodů, proč tuto platformu Bates vytvořila je, že ženy sexistické incidenty záměrně zapomínají, což vytváří kulturu, která toto chování dále umožňuje. Projekt tak vznikl s cílem zdokumentovat řadu sexistických zkušeností a dokázat, že se tyto osobní příběhy nestávají výjimečně, ale že tvoří společenský problém. (Chamberlain, 2017, s. 112-160, online) Po dvou měsících existence webových stránek přišlo 100 000 příspěvků a její projekt získal mezinárodní pozornost. Mezi další projekty patří například #YesAllWomen, twitterová kampaň vzniklá jako reakce vůči činům Eliota Rodgerse, který zavraždil šest lidí a sepsal nenávistný manifest proti ženám. Lidé začali sdílet své zkušenosti se sexismem a tento hashtag se stal virálním. (Cochrane, 2013, online) Caroline Criado Perez založila v Británii kampaň za umístění ženské osobnosti na desetilibrovou bankovku. V té době byli na bankovkách kromě královny pouze mužští představitelé. Vytvořila petici a její kampaň velice rychle získala velké ohlasy. Bank of England byla nakonec vybrala Jane Austenovou jako novou tvář desetilibrové bankovky (Chamberlain, 2017, s. 134-135, online)

3 Sexismus z pohledu současných feministek

Nyní bude prostřednictvím čtyř knih, jejichž autorkami jsou významné feministky čtvrté vlny, popsáno, jak je problematika sexismu vnímaná v současné době. Představitelky byly vybrány podle Cochrane (2013, online), která uvádí jako významné aktivistky čtvrté vlny feminismu Lauru Bates, Caroline Criado Perez a Soraya Chemaly. Všechny tři se staly výraznými osobnostmi čtvrté vlny a jejich aktivismus napomohl k šíření povědomí o každodenním sexismu ve společnosti. V této kapitole bude vždy na začátek krátce autorka, její pohled na současný sexismus a budou popsány konkrétní oblasti a případy, které podle dané osoby diskriminují ženy.

3.1 Laura Bates

Laura Bates je britská spisovatelka, aktivistka a zakladatelka již zmíněného projektu Everyday Sexism. Za zásluhu o rovnost žen a mužů byla v roce 2015 oceněna medailí Britského impéria. Svou tvorbou, ať už jde o projekt, články v The Guardian a New York Times nebo knihy, které napsala, poukázala na problematiku sexismu a dala hlas stanicím žen a mužů. Pro tuto práci byly vybrány dvě její knihy. *Everyday Sexism* vyšla v roce 2014 a vznikla na základě stejnojmenného projektu. Je složena zejména z různých zkušeností se sexistickým chováním, které díky projektu Bates nasbírala, rozdělila je na kategorie a sama k nim poté přidala svůj komentář. Druhá kniha se jmenuje *Mysogynation: The True Scale of Sexism* (2019) a jedná se o sbírku esejů publikovaných v deníku The Guardian. (British Council, 2023, online)

Bates (2014, online) uvádí, že „*feminismus jednoduše znamená, že chcete, aby se s každým zacházelo stejně, bez ohledu na jeho pohlaví.*“ Nejedná se tedy o boj probíhající mezi muži a ženami, ale o boj mezi společnostmi a genderovými stereotypy. Sexismus pak chápe jako způsob znevýhodňování žen vzniklý v důsledku společenského upřednostňování mužů, kteří jsou považováni za normu. Sexismus se však nemusí týkat výhradně žen, naopak obětí nerovného zacházení se mohou stát i muži. Přesto jsou to ve společnosti převážně ženy, které se sexistickým chováním setkávají častěji. Ačkoli feminismus proti této problematice bojuje již od svého

počátku, stále existují důvody, proč společnost sexismus přehlíží a tiše přijímá. Zásadním problémem je přetrvávající patriarchální společnost. Ta poté dává prostor pro další příčiny, jako jsou sexistické genderové role, očekávání, jak se mají ženy chovat, nebo způsoby výchovy. Všechny tyto vlivy brání ženám nejen rozpoznat sexismus, ale také se proti němu ohradit a veřejně o něm hovořit. V knize *Everyday Sexism* se Bates věnuje sexismu v oblastech jako je politika, veřejný prostor, pracoviště a mateřství. (Bates, 2014, online)

Ženy v politickém prostředí jsou v dnešní době nuceny čelit sexistickému chování nejen ze strany svých kolegů, ale také z médií a veřejnosti. Ačkoli se na první pohled může zdát, že ve výkonu povolání v tomto smyslu neexistují žádné bariéry, objevuje se zde především jemný a nenápadný sexismus. Tento způsob diskriminace má dopady jak na samotné političky, tak na ženy, které by o politickou kariéru mohly mít zájem. Sexistické chování se v této oblasti projevuje například přílišnou zatížeností na vzhled i přesto, že na výkon političek to nemá žádný vliv. Dalším způsobem diskriminace je škatulkování. Ať už jsou ženy vnímány jako příliš rozptýlené rodinou, autoritativní nebo nedostatečně pevné v názorech, jde o jasný signál ostatních mužů, že nemohou být dobrými političkami. (Bates, 2014, online)

Každodenní pokřikování z jedoucího auta, troubení, hvízdání na ulici, či jakékoli komentáře týkající se vzhledu a ženského těla mohou být společností považovány za drobné nepříjemnosti, komplimenty, nebo dokonce jako běžná norma chování. Ve všech zmíněných případech se nejedná o přátelskou lichotku. Jde o mužské pocity převahy, kontroly a dominance. Toto obtěžování žen ve veřejném prostoru může začít u zdánlivě nevinných sexistických poznámek, kterým běžně nikdo nevěnuje pozornost. V případě, že toto chování jako společnost akceptujeme, dáváme svolení k většímu rozvoji sexuálního obtěžování. Jakékoli verbální obtěžování je pro ženy nepříjemný zážitek. Časem si díky tomu vybudují obranné mechanismy, jako nošení klíčů mezi prsty nebo používají sluchátka, aby nemusely nikoho poslouchat. Ženy tak přicházejí o pocit bezpečí a vyhýbají se místům, kde k pouličnímu obtěžování dochází. (Bates 2014, online)

Sexismus odehrávající se v pracovním prostředí je problém projevující se od drobných komentářů, přehlížení, podhodnocování, nevhodných doteků až

k sexuálním požadavkům či napadení. Situace jsou pro ženy velice těžko řešitelné, protože v případě nahlášení incidentu, může být poškozena jejich kariéra. Existuje malá pravděpodobnost, že budou nahlášená obvinění z obtěžování brána vážně. Častěji obětem hrozí odmítnutí, následná ztráta příležitostí, zesměšnění a v nejhorším případě propuštění. Se sexistickým chováním se ženy mohou setkat dříve, než do samotného zaměstnání nastoupí. Během pohovorů jsou dotazovány na témata jako je těhotenství, rodinné plány nebo případně musí čelit nevhodným komentářům na jejich vzhled. V samotném pracovním procesu si pak často musí zvyknout na zavedené sexistické normy. Mohou být zaměňovány za sekretářku nebo jejich nápady nemusí být brány vážně. Ženy jsou rovněž postaveny před mnoho rozhodnutí, které by jako muži nemusely řešit. Jedno z nich se týká mateřství. Buďto budou otevřeně hovořit o svých plánech založit rodinu a riskovat, že nebudou vnímány jako způsobilé dále vykonávat svou práci, nebo budou svůj stav zamlčovat a čelit nepříjemným komentářům svých kolegů. (Bates 2014, online)

Poslední oblastí, které se Bates věnuje, je mateřství. Jedná se o oblast, v níž je ženské tělo vnímáno jako veřejný majetek. Diskriminace se zde projevuje v odpírání kontroly nad jejich vlastním tělem a reprodukcí, o které ve výsledku rozhodují převážně muži ve vysokých pozicích. Společnost ženám zasahuje nejen do záležitostí kolem antikoncepce, ale především do tématu potratů. Ještě dříve, než se žena rozhodne, zda chce být matkou, setkává se s častými otázkami, kdy má v plánu otěhotnět. Společnost tedy očekává, že je mateřství základním posláním ženy. Během těhotenství jsou také vystaveny nechtěným radám a dotekům na její těhotenské břicho. Pokud se žena rozhodne dítě nemít, je její rozhodnutí neustále kritizováno a nevhodně komentováno. (Bates 2014, online)

Sexismus se vyskytuje v průběhu celého života. Od mládí, kdy jsou děti vystaveny genderovým stereotypům, přes nepříjemné pohledy a komentáře během školních let, sexistické chování na pracovištích, diskriminaci kvůli mateřské dovolené, během každodenních incidentů ve veřejném prostoru až po všudypřítomné mediální zobrazování nereálných ženských ideálů. Ve druhé knize se Bates věnuje především tématům jako je kultura znásilnění, omezování prostoru a projevy sexismu v dětství. Kultura znásilnění vytváří prostředí, kde jsou sexuální útoky zlehčovány, odmítány, zesměšňovány nebo dokonce schvalovány a naznačuje, že jsou ženská těla stále

vnímána jako majetek mužů. Spadá zde například humor, pod jehož záminkou jsou témata jako je znásilnění zlehčována. Spousta lidí má tendenci obviňovat ze sexuálního obtěžování samotné oběti. Odůvodňují si jej například nevhodným výběrem oblečení. Právě neustálé zpochybňování vzhledu dokazuje, že ženy stále nemají právo, aby se s nimi zacházelo jako s lidmi a nikoli pouze jako s chodícím objektem. Jedním ze závažných dopadů kultury znásilnění je nízké ohlašování sexuálního obtěžování. Ženy se bojí promluvit, protože by nemusely být jejich výpovědi brány vážně. Společnost by se místo umlčování a obviňování obětí měla zaměřit na pachatele, kteří se samotného chování dopustili. (Bates 2018, online)

Omezování pohybu žen a přesvědčování, aby přijaly odpovědnost za svou bezpečnost, je dalším příkladem ženské diskriminace. Ve vlacích jsou ženám vyhraňována dámská kupé a místo zajištění bezpečnosti na veřejných prostranstvích jsou varovány, aby problémy s násilím a obtěžováním řešily tím, že nebudou samy chodit ven. Ženy jsou omezovány na svobodě a společnost mlčky schvaluje jednání pachatelů. (Bates 2018, online)

Už od mladých let jsou dívkám a chlapcům vštěpovány genderové stereotypy. Hračky, oblečení, komplimenty nebo dětská literatura jsou oblastí, v nichž se děti setkávají s prvními projevy sexismu. V dětských knížkách naráží na klasický model, kdy hodná maminka peče doma koláče, stará se o děti a tatínek chodí do práce. Děti tyto příběhy neustále poslouchají a získávají tak pocit, že je toto chování „normální a běžné.“ Nejen v dětských pohádkách ale i prostřednictvím panenek začínají mladé dívky vnímat předepsanou představu o ideálu krásy. Už od útlého věku je jim podsouváno, jak mají vypadat, o co se mají zajímat (kluci, líčení a oblečení) a kým by měly chtít být (princezna, přítelkyně). Díky těmto rolím získávají dívky velice omezenou představu o své budoucnosti. Další oblastí jsou komplimenty. Většina lidí chválí holčičky, jak jsou krásné nebo milé, kdežto v případě chlapců záleží převážně na jejich inteligenci a činech. Výrazným způsobem děti ovlivňují také hračky. Dívky dostávají hračky týkající se domácích prací nebo mateřství. Chlapci mají rozvojové hračky jako stavebnice, lego nebo hlavolamy. Dětem by se měl zvýšit výběr, s čím a jak si mohou hrát. Je potřeba odstranit zbytečnou genderovou segregaci a zvýšit rozmanitost dětské zábavy. (Bates 2018, online)

3.2 Caroline Criado Perez

Caroline Criado Perez je britská spisovatelka, novinářka a aktivistka, která je ve feministickém prostředí známá především svým bojem za zachování žen na britských bankovkách. Kromě této kampaně se věnuje také problematice zastoupení žen v médiích nebo tématu obtěžování na sociálních sítích. Napsala několik knih a publikuje v celostátních médiích. V roce 2013 jí byla udělena cena Liberty Human Rights Campaigner of the Year a v roce 2020 získala za prosazování rovnosti finskou cenu HÄN. Z její tvorby byla vybrána kniha INVISIBLE WOMEN: Exposing Data Bias in a World Designed for Men, vydaná v roce 2019, za kterou získala několik ocenění. (Caroline Criado Perez, 2023, online)

Stěžejními tématy knihy Invisible Woman jsou rozdíly v údajích o pohlaví a mužská kulturní předpojatost. Gender je zde popisován jako určitý společenský význam, který danému pohlaví přikládáme, tedy že s muži a ženami se zachází odlišně. Ženy jsou znevýhodňovány ne kvůli svému pohlaví, ale kvůli genderu. Mužskou kulturní předpojatost si lze vysvětlit tak, že vše, co je mužské, je vnímáno jako univerzální. Ve společnosti převládá mužská zkušenost a mužský pohled na svět, což vede k zanedbání druhé poloviny populace. Ženy jsou stavěny do pozice menšiny. Nejlépe mužskou kulturní předpojatost vystihuje věta: „*Protože když myslíme člověka, myslíme tím v celku muže*“. (Criado Perez, 2019, online) Criado Perez na základě mnoha výzkumů podkládá přesvědčení, že i v 21. století stále existuje diskriminace žen, která se vyskytuje téměř ve všech oblastech našeho života. Témata, jimž se věnuje, by se dala rozdělit na tři větší oblasti: neviditelnost žen, nadměrná pozornost ženským tělům a neplacená práce. (Criado Perez 2019, online)

Pod neviditelností žen ve společnosti si lze představit různé situace, kdy nejsou zohledňovány údaje o ženách. Criado Perez tento stav označuje jako genderovou datovou mezeru. Ta se nachází všude, ať jde o historii, biologii nebo kulturu a vzniká v důsledku chápání muže jako obecného označení pro člověka. Neshromažďování údajů o ženách se projevuje například v lékařském prostředí. Ačkoli se od sebe mužská a ženská těla fyziologicky liší, ženská těla nejsou tak často předmětem klinických studií. To se může projevit například v užívání léků, kdy má žena nevhodné dávkování nebo se u ní častěji projevují nežádoucí účinky. Sexismus se objevuje také

v zobrazování lidského těla jako mužského. Lze si toho všimnout na přebalech učebnic anatomie nebo na lékařských ilustracích, kde je zobrazováno převážně tělo mužské. Neviditelnost ženského těla se také projevuje v architektuře. Může jít například o nevhodné navržení moderních budov, v nichž jsou skleněné schody a ženám tak kdokoli může vidět pod šaty, nebo o navržení veřejných prostorů jako jsou parkoviště či vlaková a autobusová nástupiště, kde se ženy necítí bezpečně. (Criado Perez, 2019, online)

Opakem je viditelnost ženských těl související s pocitem, že ženská těla patří všem. Prostřednictvím přisouzeného genderu společnost dala najevo, jak může být s ženským tělem zacházeno. Ženské tělo je majetkem, který lze veřejně komentovat, poučovat a hlídat. Často se s tím setkávají ženy právě na veřejných prostranstvích, kde musí čelit nepříjemnému pokřikování na ulici, nechtěným pohledům, sexuálníм urážkám nebo požadavkům na jméno či telefonní číslo a dalším formám sexuálního násilí. (Criado Perez 2019, online)

Třetí oblastí je nerovnováha mezi neplacenou prací mužů a žen. Ačkoli jsou dnes ženy součástí běžného pracovního prostředí, stále se od nich očekává, že se budou starat i o domácnost, výchovu dětí nebo zajišťovat péči o seniory. Když se tedy dohromady spojí zaměstnání a neplacená práce, ženy většinou pracují déle než muži. Ačkoli je péče o děti nebo starší rodiče pro společnost nezbytná, zabírá spoustu času, a proto jsou ženy zaměstnávány na nižší úvazky a mají nižší platy. Tato očekávání se přenáší i do pracovního prostředí, kde se po ženách přirozeně očekává práce navíc jako je vaření kávy nebo dělání poznámek během schůzí. Všechny tyto činnosti se po nich vyžadují ne kvůli jejich pohlaví, ale proto, že jim tuto genderovou roli přiřadila společnost. (Criado Perez, 2019, online)

Pokud společnost nebude nadále sbírat informace o ženách, dává tím prostor pro pokračování v genderové diskriminaci. Jako východisko, jak se sexismu zbavit, uvádí Criado Perez, že je nutné zvýšit zastoupení žen ve všech oblastech života. Když se budou pohybovat ve vlivných nebo mocenských pozicích, budou zaměstnávat další ženy, a tím se do popředí dostanou jejich hlasy. Když se budou ženy podílet na práci ve všech oblastech, ať už jde o politiku, výzkum nebo média, nebudou neviditelné. „*Stačilo by, aby se „lidé“ zeptali žen.*“ (Criado Perez, 2019, online)

3.3 Soraya Chemaly

Poslední autorkou je Soraya Chemaly, spisovatelka a aktivistka věnující se tématům jako jsou genderové normy, inkluze, sociální spravedlnost, svoboda projevu a sexualizované násilí. Dlouhodobě se zabývá začleňováním žen do politické a občanské sféry. V roce 2013 jí byla udělena cena za ženský aktivismus a v roce 2016 se stala držitelkou ceny Women's Institute for Freedom of the Press Women and Media Award. Kniha *Rage Becomes Her: The Power of Women's Anger*, která byla pro tuto práci vybraná, získala několik ocenění jako kniha roku 2018. Kromě psaní přispívá svými názory v diskuzích v médiích a akademických kruzích. (Soraya Chemaly, 2013, online)

Za hlavní téma celé knihy použila Chemaly hněv, jakožto reakci na diskriminaci, kterou ženy ve společnosti trpí. Potlačování hněvu u dívek považuje za důvod, proč stále existuje sexistické chování. *„Společnost, která nerespektuje ženský hněv, je společnost, která nerespektuje ženy jako lidské bytosti, myslitelky, vědkyně, aktivní účastnice veřejného života a svobodné občanky.“* (Chemaly 2018, online) Sexismus, ať zjevný či skrytý, je hluboce zakořeněný v našich tradicích a zvycích. Setkáváme se s ním v každodenním životě, aniž bychom si uvědomili, že se jedná o diskriminaci na základě pohlaví. Spadají zde i maličkosti jako pokárání dívek, aby používaly milejší hlas nebo nabádání, že jejich hlavní cíl v životě je být hezká. Chlapci naopak poslouchají fráze, že nemají „brečet jako holka“, „házet jako holka“ či „křičet jako holka“. Všechny tyto zdánlivě neškodné fráze vedou ke shazování žen a jejich ženskosti. (Chemaly, 2018, online)

Ve své knize se Chemaly věnuje především tématům jako objektivizace, těhotenství, mateřství a ženská práce. Objektivizace je druh sexistického chování vyskytující se v různých oblastech. Jednou z nich jsou například sociální sítě plné idealizovaných ženských těl, které dávají jasně najevo, že vzhled je jejich nejdůležitější přednost. Aby dnes chlapci dokázali, že jsou muži, vyžadují po dívkách sexualizované fotografie, které pak bez souhlasu na internetu sdílí dál mezi své přátele. Jelikož od mládí vštěpujeme dívkám, aby si zajistily přízeň opačného pohlaví, je na ně vytvářen velice silný tlak, aby takovéto fotografie sdílely. Dívky v očích chlapců díky těmto sexualizovaným snímkům nejsou vnímány jako ženy, ale pouze jako objekty,

s nimiž se ostatní chlubí. Dalším oblastí objektivizace je filmový a hudební průmysl. Filmové prostředí nabízí mužům rozmanité role, které do značné míry odráží realitu, ztvárnění žen je na druhou stranu velice omezené. Ženy jsou ve svých rolích vyobrazovány jako mladé, naivní, hubené a vysoce atraktivní. V hudebním průmyslu jsou dnes ženy kvůli úspěchu téměř povinny odhalit co nejvíce kůže, kdežto mužští zpěváci zůstávají většinou zcela oblečení. Objektivizace se také projevuje v reklamách nebo na obálkách časopisu. Všude je ženám vštěpována myšlenka, že záleží převážně na jejich vzhledu. V závislosti na časté zobrazování ženských těl se setkáváme také s termínem sebeobjektivizace. Ta má dopad na vlastním posuzování. Ženy se neustále srovnávají s ostatními, přemýšlí, jak je vidí okolí a snaží se vyrovnat nastavenému ideálu krásy, který kolem sebe vidají. (Chemaly 2018, online)

Objektivizace se objevuje i u těhotných žen, které musí čelit dotekům či různým nechtěným komentářům. Těhotenství však přináší mnohem více sexistických situací. Ve společnosti je mateřství vnímáno jako zásadní povinnost, kterou každá žena má. V zaměstnání jsou ženy posuzovány podle jejich potenciálu rodit děti. Pokud se ženy rozhodnou otěhotnět, mohou v práci čelit pochybnostem o jejich schopnostech a kompetencích, a proto se často svůj stav snaží do poslední chvíle skrývat. Chemaly zdůrazňuje, že mateřství nesmí být vnímáno jako nevyhnutelná cesta pro všechny ženy. Měli bychom vytvořit společnost, v níž má každá žena na výběr, zda se chce stát matkou či nikoli. (Chemaly 2018, online)

Už u předešlé knihy bylo popisováno nerovnoměrné rozdělení neplacené práce. V tomto případě se však nejedná pouze o fakt, že ženy zastávají většinu těchto činností, ale také o to, že je tato práce primárně považovaná za ženskou. Genderové rozdělení práce si lidé začínají osvojovat už v dětství, kdy děti vykonávají tradiční práce určené pro dívky a chlapce. Pokud se ženy rozhodnou po porodu nastoupit do zaměstnání, setkají se s nedostatečnou institucionální podporou, protože se předpokládá, že jejich hlavní činností je péče o děti a domácnost. Ačkoli mužům z biologického hlediska v pečovatelské práci nic nebrání, jako společenská funkce je od mladáho věku vnucována ženám. Je nutno podotknout, že diskriminaci v této oblasti nečelí pouze ženy, ale i muži, kteří by chtěli zastávat roli pečovatelů, ale jejich zaměstnavatelé jim nechtějí vyhovět nebo je dokonce zesměšňují. Přesto jsou oba případy stále důsledkem právě znehodnocování žen ve společnosti. (Chemaly 2018, online)

Kromě vyjmenovaných oblastí se Chemaly zmiňuje například i o nerovné dostupnosti k antikoncepci. Ženám musí antikoncepci stále předepisovat lékaři, kdežto pro muže je dostupná v jakémkoli obchodě. Větším problémem je ovšem nouzová antikoncepce známá jako „pilulka po“, kterou si ženy nemohou volně vzít z regálu, ale musí požádat o výdej osobu v lékárně, což je často vystavuje zahanbení nebo i odmítnutí. Prostřednictvím kontroly přístupu k antikoncepci odmítá společnost ženám připustit svobodu v rozhodování o vlastním těle. Zamýšlí se také na neustálém přerušování žen, což má původ v přesvědčení, že jsou ženy ze své podstaty méně hodné tomu, aby jim bylo nasloucháno. Ženy také čelí shazování ohledně jejich kompetencí. Ačkoli dnes mají přístup k většině zaměstnání a jsou přijímány jako autority, stále je jim připomínáno, že mužské znalosti a názory mají větší cenu. Aby došlo ke společenské změně, kdy nebudou ženy umlčovány, diskriminovány a vnímány jako objekty, je nutné sdílet jejich příběhy s každodenním sexismem a otevřeně o nich hovořit. Je potřeba šířit myšlenku, že ženy mají právo pohybovat se, kde chtějí, oblékat se, jak chtějí, pracovat, rozhodovat se podle svých uvážení, aniž by byly terčem sexistického chování. (Chemaly, 2018, online)

4 Sexismus z mužského pohledu

Ačkoli se práce zabývá sexismem z pohledu feministického hnutí a je tedy více orientovaná na ženy, se sexistickými postoji se mohou setkat i muži. Sexismus tedy není bojem žen proti mužům, jak se může na první pohled jevit, ale je bojem proti genderovým stereotypům zakořeněných v naší společnosti. Diskriminace zaměřená proti mužům a ženám vychází z názoru na rozdílnost mezi pohlavími. Nemůžeme proto požadovat, aby přestalo znevýhodňování jednoho pohlaví, aniž bychom se zabývali samou problematikou u toho druhého. (Bates, 2014, online) Proto nyní budou uvedeny i příklady, kdy dochází k mužské diskriminaci. Benatar (2016, s. 21) přichází s termínem druhotný sexismus, tedy druh znevýhodňování, jehož obětí jsou primárně muži.

Jednou z výrazných oblastí, kde mohou být muži znevýhodňováni, je armáda. Ve většině zemí dnes už základní vojenská služba není povinná a oběma pohlavím je dovoleno vstupovat do vojenské služby. To se ovšem netýká mobilizace v případě ohrožení země. Právě muži jsou povoláni, aby bránili svou zemi a riskovali životy. Na rozdíl od žen, pro které je toto rozhodnutí dobrovolné, oni nemají na výběr. Pokud by se rozhodli odmítnout, společnost by je vnímala jako zbabělce. Muži jsou nuceni vzdát se své profesní kariéry, jsou odloučeni od rodiny a pokud v boji nezahynou, mohou čelit různým zraněním nebo traumatům, která na ně mají vliv do konce života. Jedním z důvodů, pro jsou právě muži posíláni do války je, že jejich život je vnímán jako méněcenný, než život žen. Toto tvrzení je podloženo teorií, že jeden muž je schopen počít nespočet dětí, kdežto žena může na svět přivést maximálně jedno dítě za rok, a proto je pro zplození nové generace potřeba více žen než mužů. Muži jsou obětováni, protože jejich velká ztráta na životech neohrožuje reprodukci společnosti. (Benatar, 2016 s. 38-79)

Dalším příkladem je domácí násilí. Ačkoli je počet mužských obětí v poměru s ženskými výrazně nižší, neznamená, že muži agresivním útokům nečelí. Jejich znevýhodnění v této oblasti spočívá v nedostatku institucí, které se zaměřují na pomoc mužům. Je také pravděpodobnější, že jejich obvinění nebudou brána dostatečně vážně, což se může odrážet také na nižší míře nahlašování sexuálního násilí. (Benatar, 2016, s. 40-47)

Oblastí, ve které dochází k diskriminaci na základě pohlaví, je také rodina. V případě rozhodování o opatrovnictví dítěte po rozvodu má muž mnohem menší šanci, že bude potomek svěřen do jeho péče. Přestože se tato problematika na první pohled nemusí zdát diskriminační, pokud se rozhoduje o tom, kdo je lepší rodič na základě pohlaví, jedná se o sexismus. Nevýhodou je rovněž zjišťování otcovství. Žena vždy pozná, když je těhotná, kdežto muž se o svém dítěti nemusí nikdy dozvědět. V případech potratů je rozhodnutí, zda se dva lidé stanou rodiči či ne, ponecháváno zpravidla na ženách. Muž má mnohem menší šanci do rozhodnutí zasahovat. Vědomě nebo nevědomě tak ztrácí možnost volby, zda bude otcem či nikoli. (Benatar, 2016, s. 61-147)

Mezi příklady, kdy je zvýšené riziko sexistických postojů, patří také sexuální orientace nebo projevování emocí. Homosexuální muži jsou vystaveni většímu nenávistnému chování než lesbičky. Zároveň existuje v případě homosexuálů vyšší pravděpodobnost, že se stanou obětí zločinu z nenávisti. V případě emocí je chlapcům už do dětství připomínáno, že musí jednat jako chlapi. Jsou považováni za odolnější a silnější pohlaví, a proto se jim často říká, že pláč je pro holky. Jsou také odrazováni od projevů bolesti, smutku, strachu, zklamání, nejistoty, studu a podobných emocí. (Benatar, 2016, s. 66-83)

Poslední oblastí, v níž mohou být muži znevýhodňováni, je intimita. Příkladem jsou odlišné standardy soukromí na veřejných toaletách. Předpokládá se, že muži vykonají svou potřebu v přítomnosti ostatních, a proto je také na mužských toaletách nižší počet kabiněk než u žen. Problém nastává také ve chvíli, kdy muži potřebují vstoupit na toaletu své dcery a nechtějí je vystavovat močícím mužům. Nemohou tak jít na pánské, ale zároveň ani na dámské toalety. (Benatar, 2016, s.70)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkumné šetření

5.1 Cíle šetření a výzkumný problém

Cílem praktické části je zjistit pohled respondentů na negativní diskriminaci a sexistické výroky vůči mužům a ženám. Výzkumným problémem je vnímání sexismu mladou generací.

5.2 Výzkumné otázky

- Jsou si muži a ženy v současné společnosti rovni ve všech oblastech?
- Vnímají respondenti negativní diskriminaci na základě pohlaví u žen či mužů jako problematickou?
- Jaké jsou konkrétní příklady oblastí negativní diskriminace mužů a žen na základě pohlaví?
- Umí respondenti rozlišit mezi zjevnou a skrytou formou sexismu?
- Rozpoznají respondenti sexistické výroky vůči mužům?

5.3 Metody výzkumu

Pro praktickou část bakalářské práce byla použita kvantitativní metoda dotazníku. Chráska (2016, s. 158, online) definuje dotazník jako „*soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a některé dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně*“.

Dotazník je nestandardizovaný a byl vytvořen online v prostředí aplikace Google Forms. V dotazníku byly použity uzavřené a polouzavřené otázky, ve kterých měli respondenti možnost zaznačit více odpovědí či dopsat svou vlastní. U otázek č. 4, č. 5, č. 7, č. 9 č. 10 a č. 11 byly zkoumány postoje respondentů za pomoci Likertovy škály. V úvodní části dotazníku byli respondenti seznámeni s názvem práce, podmínkami nutnými pro vyplnění a také byli ujištěni, že je dotazník zcela anonymní. Samotný dotazník je sestaven z jedenácti otázek. Otázky první a druhá zjišťují

u respondentů pohlaví a věk, přičemž věk sloužil pouze pro vyfiltrování respondentů, kteří nespádali do požadovaného věkového rozmezí. Třetí a čtvrtá otázka se zabývá postojem respondentů týkajícího se rovnosti mužů a žen v současné společnosti. Pátá až osmá otázka zjišťuje, zda si respondenti myslí, že existuje negativní diskriminace žen a mužů na základě pohlaví a v jakých oblastech k tomu podle nich dochází. Devátá otázka zjišťuje prostřednictvím devíti podotázek vnímání genderových stereotypů. Desátá a jedenáctá otázka zjišťuje které sexistické výroky proti ženám a mužům budou respondenti považovat za sexistické.

Sběr dat probíhal od 4. března 2023 do 20. března 2023. Nejprve proběhl předvýzkum na pěti respondentech, ve kterém jsem si ověřila, zda dotazování rozumí všem otázkám. Následně byly podle potřeb upraveny. Poté byl dotazník prostřednictvím sociálních sítí (Facebook a Instagram) rozeslán.

5.4 Charakteristika respondentů

Věk respondentů byl omezen na rozmezí od 19 do 26 let, a to z toho důvodu, že už by v tomto věku měli více vnímat negativní diskriminační chování na základě pohlaví, než mladší jedinci a zároveň jsou lépe schopni tyto situace zhodnotit, jelikož by už měli mít více zkušeností. Celkem vyplnilo dotazník 160 respondentů. Soubor respondentů tvoří 123 žen (77 %) a 37 mužů (23 %). Je zde tedy zřejmý nepoměr mezi jednotlivými pohlavími, což je poté nutné zohlednit i samotných výsledků dotazníku.

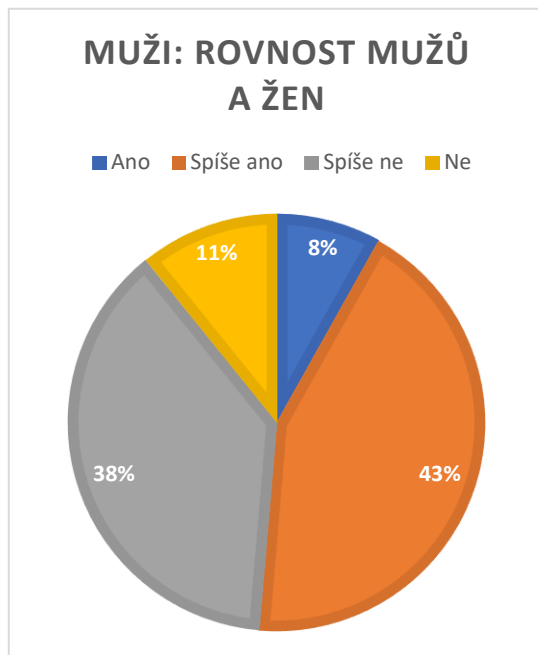
5.5 Výsledky šetření

Otázka č. 2: Muži a ženy by si měli být ve společnosti rovni (např. rozvržení péče o rodinu, pracovní příležitosti, platební ohodnocení atd.).

V otázce bylo zjišťováno, zda si respondenti myslí, že by si muži a ženy měli být ve společnosti rovni. 155 (97 %) respondentů dalo jako odpověď ano a 5 (3 %) odpověděli ne.

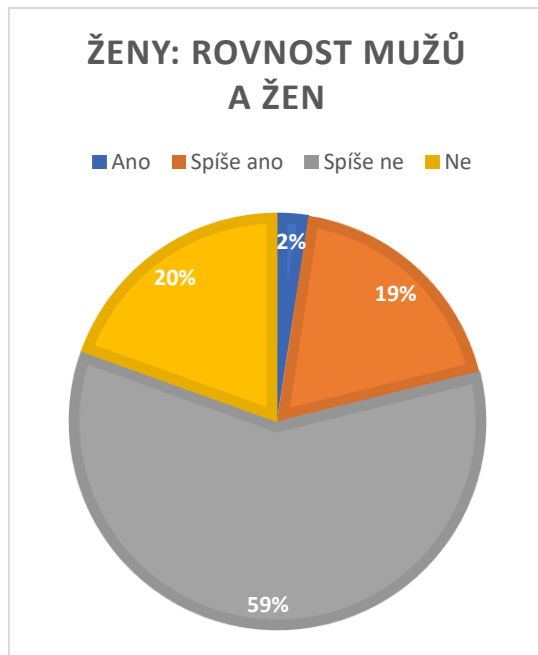
Otázka č. 3: Myslím si, že ženy a muži si dnes jsou ve všech oblastech společnosti rovni.

Graf č. 1: Odpověď mužů na rovnost mužů a žen v dnešní společnosti

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 2: Odpověď žen na rovnost mužů a žen v dnešní společnosti

Zdroj: vlastní zpracování

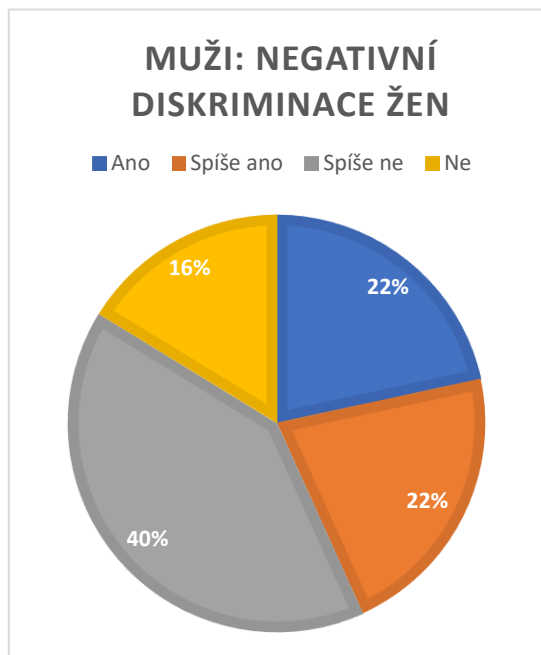
Otázka se zaměřuje na vnímání rovnosti mužů a žen ve společnosti. U otázek, ve kterých lze vidět rozdíl mezi odpovědi mužů a žen byly vytvořeny dva grafy. První popisuje, jak vnímají rovnost mužů a žen ve všech oblastech společnosti muži. Ze 37 mužů si 4 (11 %) myslí, že si muži a ženy nejsou rovni. 14 mužů (38 %) odpovědělo spíše ne, 16 mužů (43 %) spíše ano a 3 muži (8 %) odpověděli ne. Ve vedlejším grafu jsou zaznamenány odpovědi žen. Ze 123 žen si 24 (20 %) myslí, že si muži a ženy nejsou ve všech oblastech společnosti rovni, 73 žen (59 %) odpovědělo spíše ne, 23 žen (19 %) spíše ano a 3 ženy (2 %) ano.

Jak lze již na první pohled vidět, odpovědi se do jisté míry liší. Z uvedených výsledků je možné usoudit, že jsou muži spíše spokojeni s vnímáním rovnosti mužů a žen v současné společnosti a nepocítují jakoukoli diskriminaci na základě pohlaví. Kdežto z výsledků v grafu, kde jsou zaznamenány ženské odpovědi vyplývá, že více

než tři čtvrtiny respondentek spokojeny nejsou a nevnímají současnou společnost z hlediska genderu jako rovnou.

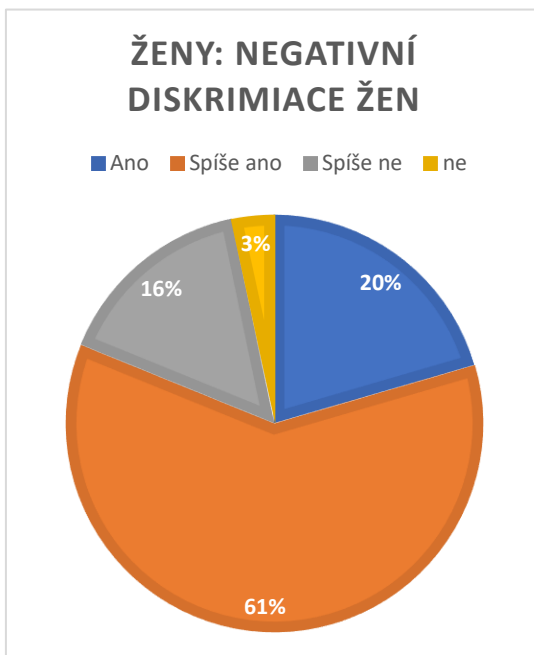
Otázka č. 4: Myslím si, že jsou ženy v dnešní době jakkoli negativně diskriminovány na základě pohlaví.

Graf č. 3: Mužské odpovědi na výskyt negativní diskriminace žen

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 4: Ženské odpovědi na výskyt negativní diskriminace žen

Zdroj: vlastní zpracování

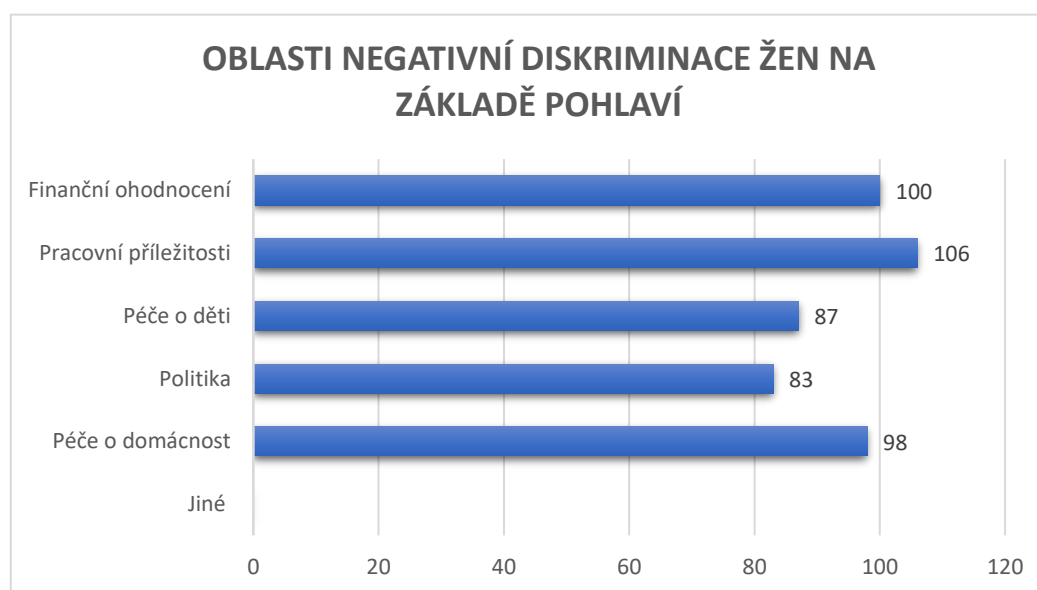
Otázka zjišťuje, zda si respondenti myslí, že existuje v současné společnosti negativní diskriminaci žen na základě pohlaví. První graf zobrazuje odpovědi mužů. Ze 37 mužů si 8 (22 %) myslí, že jsou ženy negativně diskriminovány na základě pohlaví, 8 mužů (22 %) odpovědělo spíše ano, 15 mužů (40 %) spíše ne a 6 mužů (16 %) si nemyslí, že by ženy byly negativně diskriminovány na základě pohlaví. Ve druhém grafu jsou uvedeny odpovědi žen. Ze 123 žen 25 (20 %) myslí, že jsou ženy negativně diskriminovány, spíše ano odpovědělo 74 žen (61 %), spíše ne 19 žen (16 %) a 4 ženy (3 %) nemají pocit, že by ženy byly ve společnosti negativně diskriminovány.

Mezi zaznamenanými odpověďmi mužů a žen lze vidět značný rozdíl. Z uvedených grafů vyplývá, že více než polovina z dotazovaných mužů si nemyslí, že by ženy byly jakkoli negativně diskriminovány na základě pohlaví, což do jisté míry

odpovídá výsledkům z předchozí otázky. Na druhou stranu více než tři čtvrtiny z dotazovaných žen pocítuje ve společnosti negativní diskriminaci. Můžeme tedy říct, že ženy spatřují v této oblasti určitý společenský problém, kdežto muži spíše ne.

Otázka č. 5: Pokud ano, v jaké oblasti k tomu podle Vás dochází. Případně v jaké oblasti by k ní mohlo docházet?

Graf č. 5: Oblasti negativní diskriminace žen

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka zjišťuje, v jakých oblastech dochází nebo by mohlo docházet k negativní diskriminaci žen na základě pohlaví. V případě, že respondenti odpověděli na předchozí otázku ohledně výskytu negativní diskriminace žen na základě pohlaví ano, spíše ano nebo spíše ne, byla jim předložena doplňující otázka. U této otázky nejsou odpovědi rozděleny na mužské a ženské, jelikož mezi nimi nebyl žádný významný rozdíl. Respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí nebo popřípadě dopsat svou vlastní. Jelikož by graf s vepsanými odpověďmi nepůsobil přehledně a nebylo by možné vidět jejich plné znění, jsou v grafu zaznamenány pouze předepsané odpovědi. Odpovědi, které respondenti vepsali, jsou popsány v následujícím odstavci.

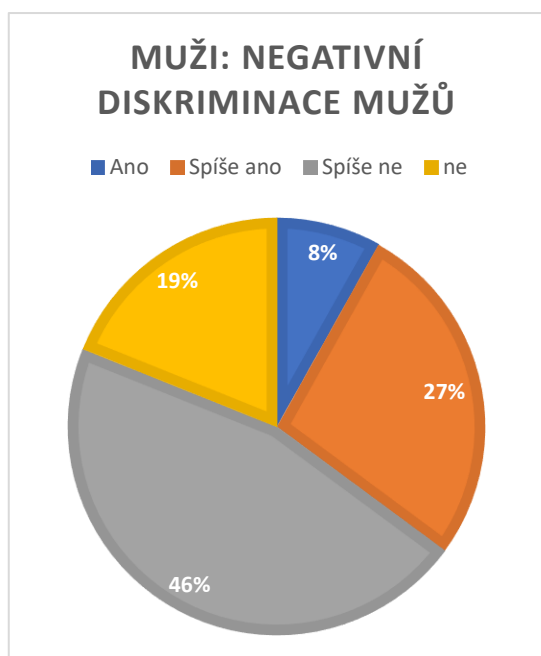
Na otázku odpovědělo celkem 150 respondentů. Nejčastěji respondenti označovali oblast týkající se pracovních příležitostí (106 respondentů). Druhou nejpočetnější oblastí je finanční ohodnocení (100 respondentů), třetí je péče o domácnost (98 respondentů), čtvrtá je péče o dítě (89 respondentů) a poslední

je politika (83 respondentů). Další oblasti, které respondenti uváděli ve vlastních odpovědích byl sport, módu a média. Konkrétně v oblasti týkající se pracovních příležitostí pak respondenti zmiňovali menší příležitost žen dosahovat vyšších pozic nebo problematiku nezaměstnávání mladých žen z obavy odchodu na mateřskou dovolenou. Respondenti také vnímají diskriminaci žen v obtížném prosazování se v oblastech, které jsou společností vnímány jako typicky mužské (např. řízení vozidel) nebo v komunikaci na společenské úrovni, kdy ženské názory nemusí být považovány jako rovnocenné.

Podle uvedených výsledků je neproblematičtější oblast pracovních příležitostí, což může souviset s určitou medializací, jelikož právě toto téma je z hlediska genderové nerovnosti ve veřejném prostoru často probírané. Jeho důležitost pro respondenty také dokazují vlastní odpovědi respondentů, jelikož v nich právě tuto oblast zmiňovali a specifikovali. Často probírané téma v médiích je také druhá označovaná oblast, a to je problematika finančního ohodnocení, která je pracovním příležitostem také blízká. Nerovný plat mužů a žen je dnes stále nevyřešené a velice diskutované téma. Přesto lze vidět, že mezi jednotlivými příklady nejsou velké rozdíly. Všechny zmíněné oblasti jsou tedy z hlediska genderové nerovnosti vnímány respondenty jako problematické.

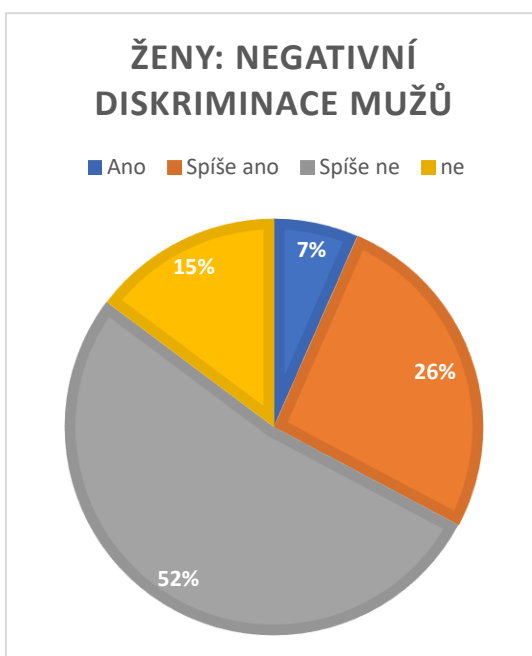
Otázka č. 6: Myslím si, že jsou muži v dnešní době jakkoli negativně diskriminováni na základě pohlaví.

Graf č. 6: Mužské odpovědi na výskyt negativní diskriminace mužů

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 7: Ženské odpovědi na výskyt negativní diskriminace mužů

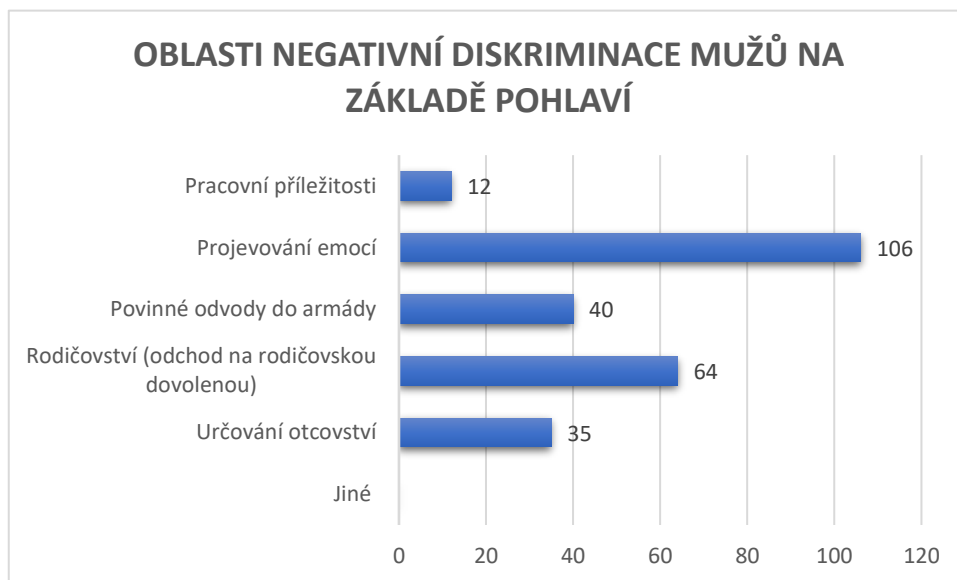
Zdroj: vlastní zpracování

V šesté otázce bylo zjišťováno, zda si respondenti myslí, že ve společnosti existuje negativní diskriminace mužů na základě pohlaví. Ačkoli byly opět grafy rozděleny na mužské a ženské respondenty, již na první pohled lze usoudit, že výsledky nejsou výrazně rozdílné. V prvním grafu jsou zaznamenány výsledky mužů. Ze 37 mužů odpověděli ano 3 (8 %), spíše ano 10 mužů (27 %), spíše ne 17 mužů (46 %) a ne odpovědělo 7 mužů (19 %). Druhý graf zobrazuje výsledky žen. Ze 123 dotazovaných si 8 žen (7 %) myslí, že jsou muži negativně diskriminováni na základě pohlaví, 32 žen (26 %) odpovědělo spíše ano, 64 žen (52 %) odpovědělo spíše ne a 18 žen (15 %) si nemyslí, že by k diskriminaci docházelo.

Podle výsledků není mužská diskriminace na základě pohlaví vnímaná tak problematická jako ženská. Rozdíl s otázkou dotazující se na diskriminaci žen je také vidět ve shodě odpovědí mužů a žen. Zatímco v předešlé otázce vnímaly diskriminaci výrazněji ženy, kdežto muži ne, v tomto případě jsou výsledky téměř identické.

Otázka č. 7: Pokud ano, v jaké oblasti k negativní diskriminaci na základě pohlaví podle Vás dochází? Případně v jaké oblasti by k ní mohlo docházet? (pokud Vás napadá více příkladů, můžete je napsat do jedné kolonky)

Graf č. 8: Oblasti negativní diskriminace mužů

Zdroj: vlastní zpracování

Prostřednictvím otázky byly zjišťovány oblasti, ve kterých respondenti spatřují negativní diskriminaci mužů na základě pohlaví. V případě, že respondenti odpověděli v předešlé otázce ano, spíše ano nebo spíše ne, byla jim předložena tato doplňující otázka. Celkem odpovědělo 135 respondentů. Respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí nebo případně dopsat svou vlastní. V předepsaných odpovědích respondenti nejvíce zaškrtovali projevování emocí (106 respondentů), druhá nejčastěji označovaná oblast pak je rodičovství ve smyslu odchodu na rodičovskou dovolenou (64 respondentů), třetí povinné odvody do armády (40 respondentů), čtvrtá určování otcovství (35 respondentů) a nejméně měla oblast týkající se pracovních příležitostí (12 respondentů). Ve vepsaných odpovědích respondentů se objevovaly oblasti jako svěřování dítěte do péče během rozvodu, aktivity, které jsou běžně považovány za ženské (zájem o módu, tanec či jiné aktivity spojené s feminitou). Dále zde bylo zmiňováno sexuální zneužívání mužů nebo postoj k práci a povinnostem (např. muž by se měl starat o rodinný rozpočet).

Jako výrazně nejproblematičtější z tohoto šetření vyšla oblast projevování emocí, což je spojováno s typickým a stále rozšířeným genderovým stereotypem

„muži nepláčou“. Ačkoli jsou v této otázce zahrnuty jak odpovědi mužů, tak i žen, jejich počet je výrazně nižší než v případě otázky č. 5, která se dotazovala na stejnou problematiku týkající se žen. Nižší počet odpovědí u zbylých oblastí pouze potvrzuje předpoklad, že mužská diskriminace podle dotazovaných respondentů není vnímána jako problém.

Otázka č. 8: Uveďte, do jaké míry s daným tvrzením souhlasíte či nikoli.

Otázka č. 8 byla vyhodnocena jako ne zcela relevantní vzhledem ke zkoumané problematice, proto není v této práci vyhodnocena.

Otázka č. 9: Uveďte, zda vám daný příklad chování nebo výrok připadá vůči ženám sexistický či nikoli

V deváté otázce bylo zjišťováno, zda respondenti odhalí sexistické výroky a zda budou příklady skrytého sexismu hůře odhalitelné než příklady zjevného sexismu. Příklady byly použity z teoretické části a všechny lze označit jako sexistické. Výroky byly rozděleny podle dělení Benokratis (1997) na nenápadný a zjevný sexismus.

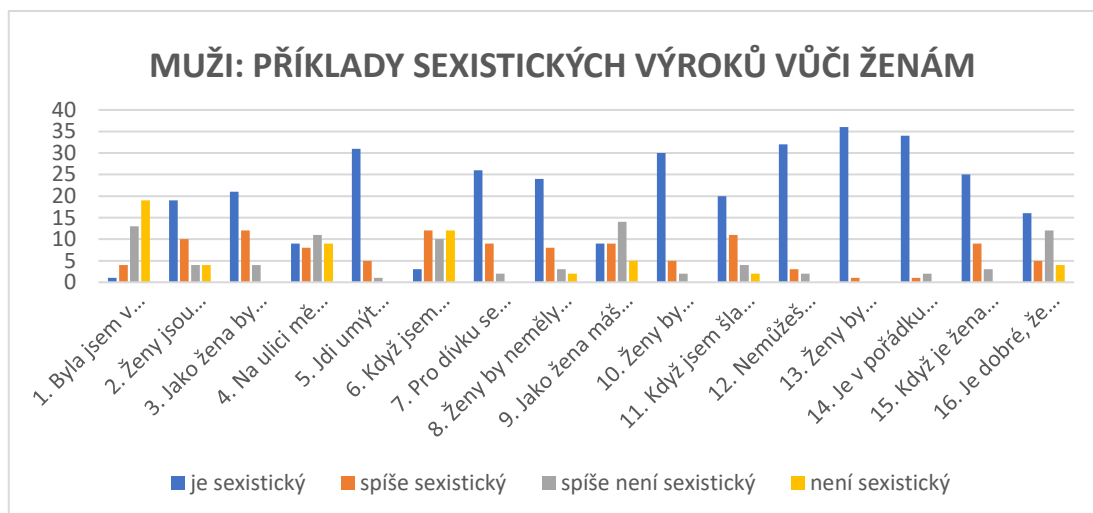
Nenápadný sexismus:

- 1. Byla jsem v práci v konferenční místnosti a čekala, až se lidé dostaví na schůzi. V místnosti už seděl můj šéf a kolega. Šéf se na nás oba podíval a řekl mi, abych během schůze dělala poznámky.
- 4. Na ulici mě zastavil cizí muž a řekl mi: „Usměj se, bude ti to víc slušet“.
- 6. Když jsem jediná žena ve skupině plné mužů a jeden z nich sprostě nadává, omlouvá se jen mně.
- 7. Pro dívku se nehodí, aby hrála fotbal, nechceš chodit radši tancovat?
- 9. Jako žena máš vrozený talent k tomu dávat vhodné dárky.
- 11. Když jsem šla po chodníku vedle hlavní cesty, několikrát na mě zatroubilo auto.
- 12. Nemůžeš rozumět politice, protože jsi žena, ale máš jiné přednosti. Umíš vařit a starat se o děti.
- 16. Je dobré, že existují místa vyhraněná přímo pro ženy jako jsou dámská kupé ve vlacích.

Zjevný sexismus:

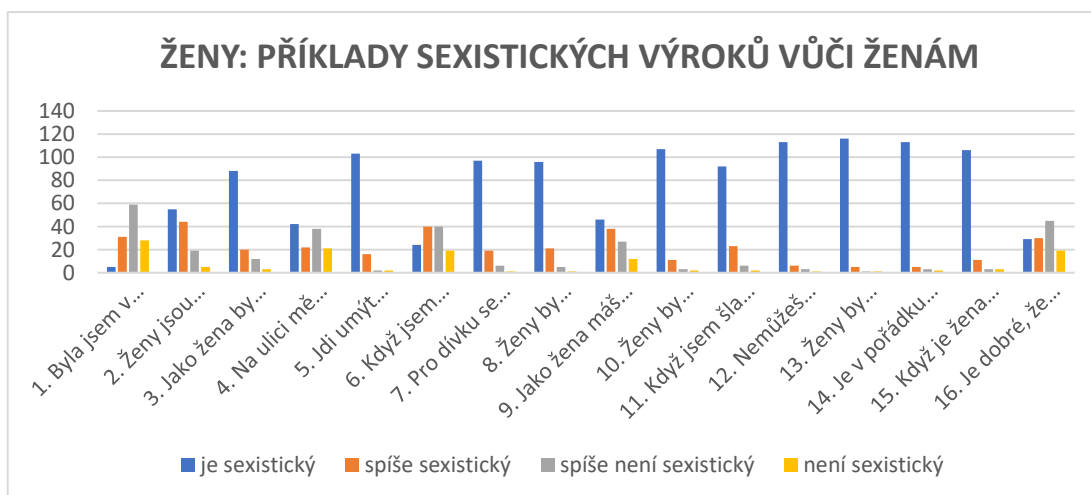
- 2. Ženy jsou manipulativní a používají svádění, aby ovládaly muže.
- 3. Jako žena by ses měla hlavně postarat o děti a až pak můžeš chodit do práce.
- 5. Jdi umýt nádobí, jsi přece holka.
- 8. Ženy by neměly být v politice, jsou příliš emocionální.
- 10. Ženy by neměly vykonávat řídicí funkce ve firmě.
- 13. Ženy by neměly mít volební právo.
- 14. Je v pořádku ženu uhodit, když s mužem nesouhlasí.
- 15. Když je žena vyzývavě oblečená, je přirozené, že ji bude chtít někdo znásilnit.

Graf č. 9: Mužské odpovědi na vnímání sexistických výroků vůči ženám

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 10: Ženské odpovědi na vnímání sexistických výroků vůči ženám

Zdroj: vlastní zpracování

V prvním grafu jsou zaznamenány odpovědi mužů. Nejvíce sexistický výrok je otázka č. 13 a 14, kdy ze celkového počtu 37 považovalo za sexistický otázku č. 13 36 mužů a otázku č. 14 34 mužů. Jako výrazně sexistické dále respondenti označili výroky č. 5 (31 mužů), č. 7 (26 mužů), č. 8 (24 mužů), č. 11 (30 mužů) a č. 15 (25 mužů). Naopak z výroků, které respondentům nepřišly sexistické nebo spíše ne sexistické byla nejvýraznější otázka č. 1 (není sexistický a spíše není sexistický dohromady 32 mužů), č. 4 (není sexistický a spíše není sexistický 20 mužů) č. 6 (není sexistická a spíše není sexistický 22 mužů) a č. 9 (není sexistický a spíše není sexistický 19 mužů). Ve druhém grafu jsou zaznamenány odpovědi žen. Nejvíce ženy označily jako sexistické výroky otázky č. 13, č. 12, č. 14, č. 10, č. 15 č. 5 a č. 11. Ze 123 žen označilo otázku č. 13 jako sexistickou 116 žen, otázky č. 12 a č. 14 jako sexistické 113 žen, otázku č. 10 označilo za sexistickou 107 žen a otázku č. 15 označilo 106 žen. Jako ne sexistické nebo spíše ne sexistické označily respondentky otázky č. 1 a č. 16. Otázku č. 1 označilo za ne sexistickou nebo spíše ne sexistickou dohromady 87 žen. U otázky č. 16 nelze vidět výrazný rozdíl, ale po sečtení odpovědí spíše není sexistický a není sexistický jsem získala číslo 64, což je nepatrně větší polovina z celkového počtu 123 respondentů. Menší rozdíly poté byly v otázce č. 4 a otázce č. 6.

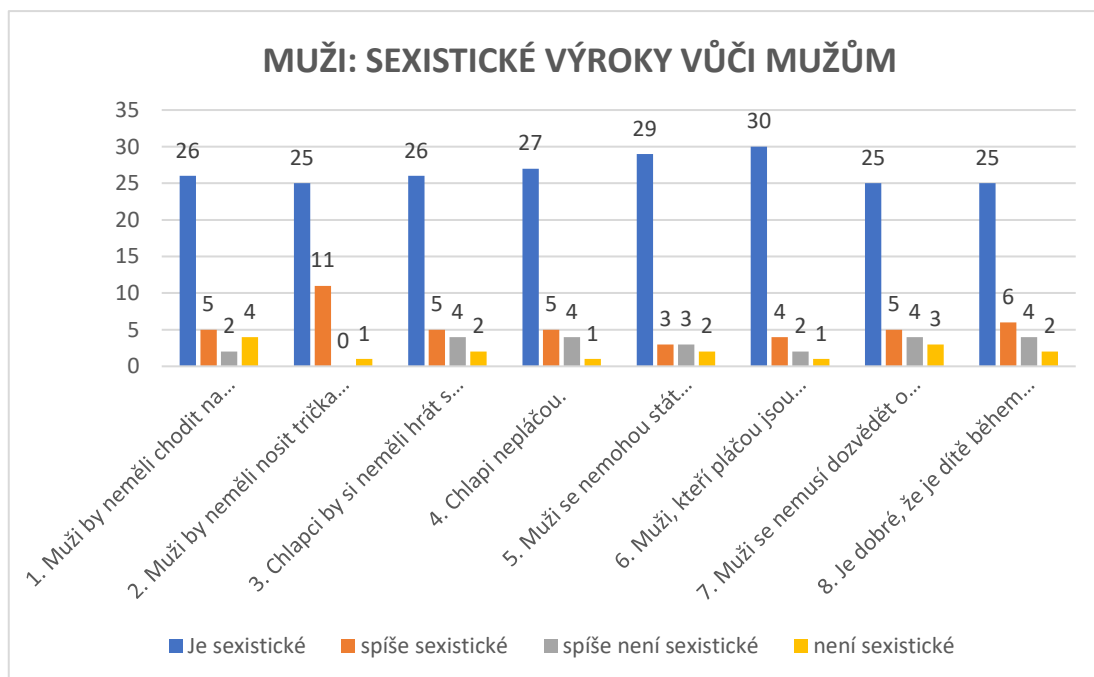
Podle předpokladů jsou v obou grafech výrazně označené jako sexistické téměř všechny výroky, které byly uvedeny mezi příklady zjevného sexismu. Výjimku v obou případech tvoří výrok č. 2, který je sice jako sexistický označen, ale ne tak výrazně jako ostatní příklady. Sexistický výrok, který spíše nebyl respondenty odhalen a spadá do skrytého sexismu je otázka č. 1. Výroky spadající do skrytého sexismu byly pro respondenty obtížnější odhalit. Odlišuje se pouze otázka č. 7, č. 11 a č. 12, které byly jasně označeny jako sexistické. Zajímavá je odpověď respondentů na poslední otázku týkající se dámských kupé. Překvapivě tato otázka připadá sexističtější mužům než ženám. Výsledek této otázky si lze vysvětlit tak, že vyhraněná místa ve veřejném prostoru mohou na ženy působit jako bezpečnější, přestože za něj platí určitým omezením jejich prostoru. U mužských a ženských odpovědí se liší otázka č. 6, kterou ženy označují spíše jako sexistickou, kdežto u mužů jsou odpovědi spíše opačné.

Otázka č. 10: Uved'te, zda vám daný příklad chování, situace nebo výrok připadá vůči mužům sexistický či nikoli.

Prostřednictvím desáté otázky bylo zjišťováno, jak budou respondenti reagovat na sexistické výroky týkající se mužů. Ačkoli teoretická část této bakalářské práce týká především sexistického chování vůči ženám, jedna kapitola se věnuje sexistickému chování vůči mužům, je tedy vhodné i tuto problematiku zahrnout do dotazníku. V této otázce nejsou jednotlivé výroky rozděleny na zjevný sexismus a skrytý, jelikož slouží pouze jako doplnění. V otázce byly použity následující výroky:

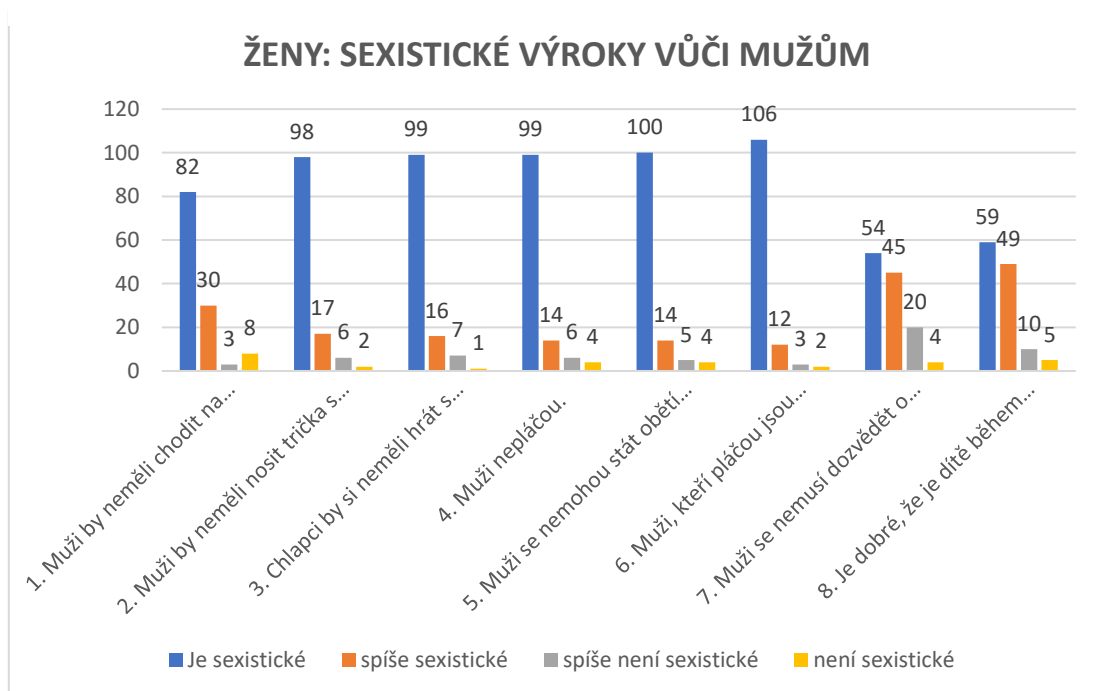
- 1. Muži by neměli chodit na rodičovskou dovolenou.
- 2. Muži by neměli nosit trička s růžovou barvou.
- 3. Chlapci by si neměli hrát s panenkami.
- 4. Muži nepláčou.
- 5. Muži se nemohou stát obětí domácího násilí.
- 6. Muži, kteří pláčou jsou zženštilí.
- 7. Muži se nemusí dozvědět o svém otcovství, když jim to žena neoznámí.
- 8. Je dobré, že je dítě během rozvodového řízení přednostně svěřeno do péče matky.

Graf č. 11: Mužské odpovědi vnímání sexistických výroků vůči mužům

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 12: Ženské odpovědi na vnímání sexistických výroků vůči mužům

Zdroj: vlastní zpracování

První graf zobrazuje odpovědi mužů. Nejvíce sexistický výrok je podle mužských respondentů otázka č. 6, kterou ze 37 označilo 30 mužů. Ve druhém grafu jsou zaznamenány odpovědi žen. Nejvíce sexistický výrok je podle žen otázka č. 6, kdy jej ze 123 označilo jak sexistický 106 respondentek. Jako sexistické byly rovněž vnímány otázky č. 1 (82 žen), otázka č. 2 (98 žen), otázka č. 3 (99 žen), otázka č. 4. (99 žen) a otázka č. 5 (100 žen). Oproti těmto otázkám byly otázky č. 7 a č. 8 méně výrazné, přesto po sečtení odpovědí je sexistické a spíše sexistické, jsou obě vnímány jako sexistické.

Přestože ve všech otázkách týkajících se negativní diskriminace mužů na základě pohlaví respondenti odpovídali, že si nemyslí, že by se tato problematika ve společnosti vyskytovala, jednoznačně odhalili všechny sexistické výroky. Nejvíce sexistický výrok je otázka č. 6, což koresponduje s oblastí, ve které respondenti pocítují určité diskriminační chování vůči mužům, a to je projevování emocí. Lehce rozdílné jsou v ženském grafu poslední dvě otázky. Obě se určitým způsobem týkají žen. V případě otázky č. 7 si ženy spíše nemyslí, že by neoznámení očekávání potomka muže diskriminovalo, jelikož je dnes ve společnosti vnímána jako matka, kdo je pro

dítě ta nejdůležitější osoba. Rovněž toto tvrzení souvisí i s otázkou č. 8, jelikož ve většině případech je upřednostňováno přisouzení dítěte do péče matky.

5.6 Výsledky šetření

Cílem praktické části bylo zjistit pohled respondentů na negativní diskriminaci a sexistické výroky vůči mužům a ženám.

V první části dotazníku bylo zkoumáno, zda si respondenti myslí, že jsou si muži a ženy ve společnosti rovni. Bylo zjištěno, že většina respondentů považuje za důležité, aby si byli v současné společnosti ve všech oblastech muži a ženy rovni. Na otázku, zda dnes existuje diskriminace na základě pohlaví, se ženy přikláněly k odpovědi ano, kdežto muži odpovídali častěji ne. Z těchto informací lze tedy usoudit, že jsou muži se současným rozdělením rovnosti spokojeni, kdežto ženy v této oblasti pocítují jisté nedostatky.

Při srovnávání vnímání ženské a mužské negativní diskriminace na základě pohlaví lze z výsledků usoudit, že dotazovaní respondenti vnímají výskyt negativní diskriminace na základě pohlaví u žen mnohem více než u mužů. Tyto výsledky jsou pochopitelné, jelikož genderové nerovnosti žen je ve společnosti věnováno mnohem více prostoru než nerovnosti mužů. Velkou zásluhu na tom mají feministické aktivistky, které se tématu dlouhodobě věnují a snaží se jej šířit ve společnosti. Aby však společnost efektivně fungovala a mohla být označena jako genderově rovná, je nutné se zaměřit také na negativní diskriminaci mužů, která je podle odpovědí respondentů spíše zanedbaná.

Podle respondentů patří mezi nejproblematictější oblasti, ve kterých dochází k negativní diskriminaci žen, problematika pracovních příležitostí a s ní blízce spojené finanční ohodnocování. Nutno zmínit, že ostatní oblasti jako péče o děti, domácnost nebo politika byly rovněž často zmiňovány. V případě mužů byla nejčastěji zmiňovaná oblast projevoování emocí. Zajímavé byly vlastní odpovědi respondentů, v níž bylo zmiňováno například sexuální zneužívání, které není ve společnosti tak diskutované jako u žen či svěřování dítěte během rozvodu do péče matky.

Dotazníkové šetření rovněž zjišťovalo, zda respondenti rozpoznají zjevnou a skrytou formu sexistického chování. Výsledky prokázaly předpoklad, že respondenti více rozpoznají výroky spadající mezi zjevný sexismus. Hůře rozpoznatelnější byly výroky řadící se mezi příklady skrytého sexismu. Tyto výroky jsou často vnímány jako běžné a neškodné, přesto ženy určitým způsobem diskriminují. Z celkového pohledu však respondenti většinou sexistické chování rozpoznali. Výjimkou byla otázka zabývající se předpokladu, že jsou to ženy, kdo by měly zastávat administrativní činnost, ačkoli to nemají v popisu práce. Tento postoj respondentů může odrážet stále trvající pohled na ženy jakožto sekretářky, což bylo dlouho typicky ženské povolání.

Poslední výzkumná otázka se zaměřovala na sexismus vůči mužům. Jelikož se ve všech otázkách týkající mužské negativní diskriminace respondenti spíše přikláněli k názoru, že se tato problematika ve společnosti nevyskytuje, byl vytvořen předpoklad, že nebudou schopni sexistické výroky vůči mužům rozpoznat. Výsledky poslední otázky v dotazníku však tento předpoklad vyvrátily. Respondenti ve velké většině sexistické chování vůči mužům rozpoznali a jejich odpovědi byly výraznější než v případě ženského sexismu. Lze tedy říct, že ačkoli si respondenti neuvědomují, že by se tato problematika ve společnosti vyskytovala, jsou schopni jednotlivé sexistické výroky rozeznat. Mají tedy povědomí, že určitý diskriminační způsob chování vůči mužům se ve společnosti vyskytuje.

Celkově jsou výsledky dotazníku pozitivně překvapující, jelikož bylo očekáváno, že respondenti nebudou tak úspěšní v rozpoznávání jednotlivých sexistických výroků. Mírně rozdílné odpovědi mužů a žen se rovněž daly předpokládat, jelikož ve společnosti stále přetrvává určité patriarchální nastavení. Ve výsledku ale lze říct, že respondenti ve společnosti pocítují výskyt negativní diskriminace na základě pohlaví, a to především u žen a jsou schopni z velké části rozpoznat jednotlivé sexistické výroky týkající se jak žen, tak i mužů.

Závěr

Záměrem bakalářské práce bylo objasnit, co je to sexismus, jaké jsou jeho formy, popsat propojení sexismu a feminismu a popsat, jak vnímají současné feministky tuto problematiku. Cílem bylo zjistit pohled respondentů na negativní diskriminaci a sexistické výroky vůči mužům a ženám

V teoretické části byly popsány pojmy vztahující se k tématu. Druhá kapitola byla věnována samotnému pojmu sexismu, jeho formám, zařazení problematiky sexismu v rámci feministických vln, včetně čtvrté vlny a jejich konkrétních projektů, které proti sexismu dnes bojují. Třetí kapitola popisuje pohledy současných představelek feminismu na problematiku sexismu a oblasti, v níž k němu dochází. V poslední kapitole je popsán pohled na sexismus vyskytující se vůči mužům.

Cíl zabývající se vnímáním respondentů negativní diskriminace na základě pohlaví a sexismem byl naplněn v praktické části prostřednictvím dotazníkového šetření.

Z výsledků praktické části vyplývá, že respondenti z velké části sexistické chování rozpoznají. Ačkoli byly odpovědi v případě skrytého sexismu méně výrazné, respondenti je až na pár výjimek rovněž rozpoznali. Lze tedy usoudit, že respondenti vnímají sexismus a oblasti, v nichž k tomuto jednání dochází, podobně jako představitelky současné vlny feminismu. V případě negativní diskriminace žen se odpovědi týkající se oblastí, v nichž se tato problematika vyskytuje, rovněž shodovaly. Přestože se práce věnovala převážně ženám a mužům byla věnována pouze krátká kapitola, chtěla bych zmínit i tyto výsledky. V tomto případě se výsledky praktické s teoretickou částí neshodují. Mužská diskriminace spíše nebyla respondenty považována jako problematická. Podobně dopadly také výsledky oblastí, kde respondenti nejčastěji uváděli pouze projevy emocí, kdežto v teoretické části je oblastí uváděno více.

Seznam použité literatury a elektronických zdrojů

Bibliografické zdroje

BENATAR, David, 2016. *Druhotný sexismus: o genderovém teroru proti mužům*. Praha: Dauphin. ISBN 978-80-7272-851-0.

BENOKRATIS, Nijole V., 1997. *Subtle sexism: current practice and prospects for change*. Thousand Oaks ; London ; New Delhi: SAGE. ISBN 0-7619-0385-2.

DELAP, Lucy, 2022. *Feminismy: globální dějiny*. Přeložila Alžběta VARGOVÁ. Brno: Host. ISBN 978-80-275-1079-5.

DWORKIN, Andrea, 1991. *Woman Hating*. 2nd. Plume. ISBN 9780525474234.

HAVELKOVÁ, Hana, 2004. První a druhá vlna feminismu: podobnosti a rozdíly. In: *Abc feminismu*. Brno: Nesehnutí, s. 169-182. ISBN 80-903228-3-2.

HNILICA, Karel, 2010. *Stereotypy, předsudky, diskriminace: (pojmy, měření, teorie)*. Praha: Karolinum. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-1776-3.

HOOKS, bell, 2014. *Feminism Is for Everybody: Passionate Politics*. 2nd. New York: Routledge. ISBN 978-1-138-82162-0.

KASTEN, Hartmut, 2006. *Ženy - muži: [genderové role, jejich původ a vývoj]*. Praha: Portál. Spektrum (Portál). ISBN 80-7367-145-x.

LIPPA, Richard A., 2009. *Pohlaví: příroda a výchova*. Praha: Academia. Galileo. ISBN 978-80-200-1719-2.

OAKLEY, Ann, 2000. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-403-6.

RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN, 2003. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0525-2.

SOKAČOVÁ, Linda, 2004. Významné ženy a hnutí v historii feminismu. In: *Abc feminismu*. Brno: Nesehnutí, s. 185-192. ISBN 80-903228-3-2.

Elektronické zdroje

BATES, Laura, 2014. *Everyday Sexism* [online]. London: Simon and Schuster [cit. 2023-03-24]. ISBN 978-1-47113-158-5. Dostupné z:

<https://play.google.com/store/books/details?id=IF6EAgAAQBAJ>

BATES, Laura, 2018. *Misogynation: The True Scale of Sexism* [online]. London: Simon & Schuster UK [cit. 2023-03-24]. ISBN 978-1-4711-6925-0. Dostupné z:

<https://play.google.com/store/books/details?id=h2A-DwAAQBAJ>

BEAUVOIR, Simone de a Jan PATOČKA, 1966. *Druhé pohlaví: výběr* [online]. Přeložil Josef KOSTOHRYZ, přeložil Hana UHLÍŘOVÁ. Praha: Orbis [cit. 2023-03-30]. Malá moderní encyklopedie (Orbis). Dostupné z:

<https://digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:29f18450-c39a-11e2-ada5-005056825209>

Britishcouncil.com, 2023 [online]. Laura Bates © British Council [cit. 2023-04-14].

Dostupné z: <https://literature.britishcouncil.org/writer/laura-bates>

Carolinecriadoperez.com, 2023 [online]. About. © Caroline Criado Perez [cit. 2023-

04-14]. Dostupné z: <https://carolinecriadoperez.com/about/>

COCHRANE, Kira, 2013. *All the rebel women* [online]. Guardian Books [cit. 2023-02-27]. ISBN 978-1-78356-036-3. Dostupné z:

<https://play.google.com/store/books/details?id=UlabBAAAQBAJ>

CRIADO PEREZ, Caroline, 2019. *Invisible Women: Exposing Data Bias in a World Designed for Men* [online]. London: Random House [cit. 2023-03-24]. ISBN 9781473548299. Dostupné z: <https://www.martinus.cz/?uItem=1074659>

GLICK, Peter a Susan T. FISKE, 1997. Hostile and Benevolent Sexism. *Psychology of Women Quarterly* [online]. **21**(1), 119-135 [cit. 2023-04-06]. ISSN 0361-6843. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1471-6402.1997.tb00104.x>

GLICK, Peter a Susan T. FISKE, 1996. The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. **70**(3), 491-512 [cit. 2023-04-06]. ISSN 1939-1315. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/232548173_The_Ambivalent_Sexism_Inventory_Differentiating_Hostile_and_Benevolent_Sexism

GRADY, Constance, 2018. The waves of feminism, and why people keep fighting over them, explained. In: *Vox.com* [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.vox.com/2018/3/20/16955588/feminism-waves-explained-first-second-third-fourth>

GRIFFIN, Gabrielle, 2017. *A Dictionary of Gender Studies* [online]. Oxford: Oxford University Press [cit. 2023-02-27]. ISBN 9780191834837. Dostupné z: <https://play.google.com/store/books/details?id=cns2DwAAQBAJ>

CHAMBERLAIN, Prudence, 2017. *The Feminist Fourth Wave: Affective Temporality* [online]. London: Palgrave Macmillan Cham [cit. 2023-03-24]. ISBN 978-3-319-53682-8. Dostupné z: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-53682-8>

CHEMALY, Soraya, 2018. *Rage Becomes Her: The Power of Women's Anger* [online]. New York: Simon and Schuster [cit. 2023-04-14]. ISBN 978-1-5011-8957-9. Dostupné z: <https://play.google.com/store/books/details?id=ccRWDwAAQBAJ>

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* [online]. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada [cit. 2023-04-14]. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/metody-pedagogickeho-vyzkumu-1421/>

JANDOUREK, Jan, 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel* [online]. Praha: Grada [cit. 2023-03-24]. ISBN 978-80-247-3679-2. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/slovník-sociologických-pojmu-1973/>

KRETCHMAR, Jennifer, 2011. Gender Socialization. In: *Sociology Reference Guide: Gender Roles & Equality* [online]. Salem Press, s. 41-52 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-1-42983-466-7. Dostupné z: <https://xyonline.net/books/bibliography/4-introductory-and-general-writing-gender/introductions-and-overviews/2-recent-book-length-introductions-gender-and-or-feminism>

MUNRO, Ealasaid, 2013. Feminism: A Fourth Wave? *Political Insight* [online]. 4(2), 22-25 [cit. 2023-04-03]. ISSN 2041-9058. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/2041-9066.12021>

MŠMT, 2021a. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In: *edu.cz* [online]. Praha: MŠMT ČR [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

MŠMT, 2021b. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. In: *edu.cz* [online]. Praha: MŠMT ČR [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/>

PARRY, Diana C., ed., 2018. *Feminisms in Leisure Studies: Advancing a Fourth Wave* [online]. New York: Routledge [cit. 2023-03-30]. ISBN 978-1-315-10847-6. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/350629347_Fourth_wave_feminism

RAMASUBRAMANIAN, Srividya a Mary Beth OLIVER, 2003. Portrayals of Sexual Violence in Popular Hindi Films, 1997–99. *Sex Roles* [online]. **48**(7/8), 327-336 [cit. 2023-04-12]. ISSN 03600025. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1023/A:1022938513819>

SNYDER, R. Claire, 2008. What Is Third-Wave Feminism? A New Directions Essay. *Signs: Journal of Women in Culture and Society* [online]. **34**(1), 175-196 [cit. 2023-04-03]. ISSN 0097-9740. Dostupné z <http://dx.doi.org/10.1086/588436>

Sorayachemaly.com, 2013 [online]. About. © Soraya Chemaly [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <http://www.sorayachemaly.com/about.html>

SWIM, Janet K., Lauri L. HYERS, Laurie L. COHEN a Melissa J. FERGUSON, 2001. Everyday Sexism: Evidence for Its Incidence, Nature, and Psychological Impact From Three Daily Diary Studies. *Journal of Social Issues* [online]. **57**(1), 31-53 [cit. 2023-04-12]. ISSN 0022-4537. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00200>

TURNER, Bryan S., ed., 2006. *The Cambridge Dictionary of Sociology* [online]. Cambridge University Press [cit. 2023-03-30]. ISBN 978-0-511-36842-4 9. Dostupné z: <https://eds.p.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=1&sid=8e7a6c15-bac6-4587-a0ce-2136e39bdf1%40redis&bdata=JkF1dGhUeXB1PWlwLHN0aWlmbGFuZz1jcyZzaXR1PWVkey1saXZlJnNjb3B1PXNpdGU%3d#AN=217997&db=nlebk>

WIENCLAW, Ruth A., 2011. Gender Differences: Biology & Culture. In: *Sociology Reference Guide: Gender Roles & Equality* [online]. Salem Press, s. 15-23 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-1-42983-466-7. Dostupné z: <https://xyonline.net/books/bibliography/4-introductory-and-general-writing-gender/introductions-and-overviews/2-recent-book-length-introductions-gender-and-or-feminism>

WIENCLAW, Ruth A., 2011. Gender Roles. In: *Sociology Reference Guide: Gender Roles & Equality* [online]. Salem Press, [cit. 2023-03-30]. ISBN 978-1-42983-466-7. Dostupné z: <https://xyonline.net/books/bibliography/4-introductory-and-general-writing-gender/introductions-and-overviews/2-recent-book-length-introductions-gender-and-or-feminism>

WIENCLAW, Ruth A., 2011. Feminist Theories of Gender Inequality. In: *Sociology Reference Guide: Gender Roles & Equality* [online]. Salem Press, [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-1-42983-466-7. Dostupné z: <https://xyonline.net/books/bibliography/4-introductory-and-general-writing-gender/introductions-and-overviews/2-recent-book-length-introductions-gender-and-or-feminism>

Seznam grafů

Graf č. 1: Odpověď mužů na rovnost mužů a žen v dnešní společnosti.....	36
Graf č. 2: Odpověď žen na rovnost mužů a žen v dnešní společnosti	36
Graf č. 3: Mužské odpovědi na výskyt negativní diskriminace žen	37
Graf č. 4: Ženské odpovědi na výskyt negativní diskriminace žen	37
Graf č. 5: Oblasti negativní diskriminace žen	38
Graf č. 6: Mužské odpovědi na výskyt negativní diskriminace mužů.....	40
Graf č. 7: Ženské odpovědi na výskyt negativní diskriminace mužů.....	40
Graf č. 8: Oblasti negativní diskriminace mužů.....	41
Graf č. 9: Mužské odpovědi na vnímání sexistických výroků vůči ženám	43
Graf č. 10: Ženské odpovědi na vnímání sexistických výroků vůči ženám	43
Graf č. 11: Mužské odpovědi vnímání sexistických výroků vůči mužům	45
Graf č. 12: Ženské odpovědi na vnímání sexistických výroků vůči mužům.....	46

Seznam příloh

1. Pohlaví:

- Žena
- Muž
- Jiné

2. Věk:

- 18 a méně
- 19-26
- 26 a více

3. Muži a ženy by si měli být mezi sebou ve společnosti rovni (např. rozvržení péče o rodinu, pracovní příležitosti, platební ohodnocení atd.).

- Ano
- Ne

4. Myslím si, že ženy a muži si dnes jsou ve všech oblastech společnosti rovni.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

5. Myslím si, že jsou ženy v dnešní době jakkoli negativně diskriminovány na základě pohlaví.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

6. Pokud ano, v jaké oblasti k tomu podle Vás dochází. Případně v jaké oblasti by k ní mohlo docházet? (pokud Vás napadá více příkladů, můžete je všechny napsat)

- Péče o domácnost
- Politika
- Péče o děti
- Pracovní příležitosti
- Finanční ohodnocení
- Jiné (možnost napsat vlastní odpověď)

7. Myslím si, že jsou muži v dnešní době jakkoli negativně diskriminováni na základě pohlaví.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

8. Pokud ano, v jaké oblasti k negativní diskriminaci na základě pohlaví podle Vás dochází? Případně v jaké oblasti by k ní mohlo docházet? (pokud Vás napadá více příkladů, můžete je napsat do jedné kolonky)

- Určování otcovství
- Rodičovství (odchod na rodičovskou dovolenou)
- Povinné odvody do armády
- Projevování emocí
- Pracovní příležitosti
- Jiné (možnost napsat vlastní odpověď)

9. Uveďte, do jaké míry s daným tvrzením souhlasíte či nikoli.

1. Muži jsou přirozeně vůdčí osobnosti.

- Souhlasím Spíše souhlasím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

2. Ženy jsou slabší pohlaví než muži.

- Souhlasím Spíše souhlasím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

3. Ženy jsou emočně citlivější než muži.
 Souhlasím Spíše souhlasím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím
4. Žena by se měla starat o domácnost a muž by měl vydělávat peníze.
 Souhlasím Spíše souhlasím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím
5. Děvčata by si měla hrát s panenkami a chlapci s autíčky.
 Souhlasím Spíše souhlasím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím
6. Muži jsou manuálně zručnější.
 Souhlasím Spíše souhlasím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím
7. Chlapci se více zajímají o technické obory.
 Souhlasím Spíše souhlasím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím
8. Žena by měla muži po jeho příchodu z práce přichystat večeři.
 Souhlasím Spíše souhlasím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím
9. Je dobře, že existují typicky ženské práce (sekretářka) a typicky mužské práce (řidič).
 Souhlasím Spíše souhlasím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

10. Uveďte, zda vám daný příklad chování nebo výrok připadá vůči ženám sexistický či nikoli.

1. Byla jsem v práci v konferenční místnosti a čekala, až se lidé dostaví na schůzi. V místnosti už seděl můj šéf a kolega. Šéf se na nás oba podíval a řekl mi, abych během schůze dělala poznámky.
 Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický
2. Ženy jsou manipulativní a používají svádění, aby ovládaly muže.
 Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický
3. Jako žena by ses měla hlavně postarat o děti a až pak můžeš chodit do práce.
 Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický
4. Na ulici mě zastavil cizí muž a řekl mi: „usměj se, bude ti to víc slušet“.
 Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický
5. Jdi umýt nádobí, jsi přece holka.
 Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

6. Když jsem jediná žena ve skupině plné mužů a jeden z nich sprostě nadává, omlouvá se jen mně.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

7. Pro dívku se nehodí, aby hrála fotbal, nechceš chodit radši tancovat?

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

8. Ženy by neměly být v politice, jsou příliš emocionální.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

9. Jako žena máš vrozený talent k tomu dávat vhodné dárky.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

10. Ženy by neměly vykonávat řídicí funkce ve firmě.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

11. Když jsem šla po chodníku vedle hlavní cesty, několikrát na mě zatroubilo auto.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

12. Nemůžeš rozumět politice, protože jsi žena, ale máš jiné přednosti. Umíš vařit a starat se o děti.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

13. Ženy by neměly mít volební právo

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

14. Je v pořádku ženu uhodit, když s mužem nesouhlasí.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

15. Když je žena vyzývavě oblečená, je přirozené, že ji bude chtít někdo znásilnit.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

16. Je dobré, že existují místa vyhraněná přímo pro ženy jako jsou dámská kupé ve vlacích.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

11. Uveďte, zda vám daný příklad chování, situace nebo výrok připadá vůči mužům sexistický či nikoli.

1. Muži by neměli chodit na rodičovskou dovolenou.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

2. Muži by neměli nosit trička s růžovou barvou.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

3. Chlapci by si neměli hrát s panenkami.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

4. Chlapci nepláčou.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

5. Muži se nemohou stát obětí domácího násilí.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

6. Muži, kteří pláčou jsou zženštilí.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

7. Muži se nemusí dozvědět o svém otcovství, když jim to žena neoznámí. (zda je tato situace sexistická nebo ne)

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

8. Je dobré, že je dítě během rozvodového řízení přednostně svěřeno do péče matky.

Je sexistický Spíše sexistický Spíše není sexistický Není sexistický

Anotace

Jméno a příjmení:	Tereza Hanusková
Katedra nebo ústav:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Hubálek Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název závěrečné práce:	Sexismus z pohledu současného feminismu
Název závěrečné práce v angličtině:	Sexism from the perspective of contemporary feminism
Anotace závěrečné práce:	Bakalářská práce se dělí na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se ve čtyřech kapitolách věnuje základním pojmům jako gender a genderové stereotypy, poté samotnému sexismu, feminismu, sexismu z pohledu současných feministek a také pohledu mužů na sexismus. Praktická část se věnuje popisu výsledků dotazníkového šetření, které vyplnili náhodně vybraní respondenti ve věku od 19 do 26 let.
Klíčová slova:	genderové stereotypy, feminismus, sexismus, teorie sexismu, čtvrtá vlna feminismu, současné feministky
Anotace v angličtině	The bachelor thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part is devoted in four chapters to basic concepts such as gender and gender stereotypes, then sexism itself, feminism, sexism from the perspective of contemporary feminists and also men's perspective on sexism. The practical part is devoted to describing the results of a questionnaire survey completed by randomly selected respondents aged between 19 and 26.

Klíčová slova v angličtině	gender stereotypes, feminism, sexism, theory of sexism, 4. wave of feminism, contemporary feminists
Přílohy vázané v práci:	dotazník
Rozsah práce:	62 stran
Jazyk práce:	Čeština